

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA**

Evidenčné číslo: 101004/I/2020/36100138742457604

**PODPORA OBCÍ ZO ŠTRUKTURÁLNYCH FONDÓV
EURÓPSKEJ ÚNIE**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Bratislava 2020

Bc. Veronika Gáľlová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA**

**PODPORA OBCÍ ZO ŠTRUKTURÁLNYCH FONDOV
EURÓPSKEJ ÚNIE
DIPLOMOVÁ PRÁCA**

Študijný program: Verejná správa a regionálny rozvoj

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja

Vedúci záverečnej práce: Doc. Mgr. Miroslav Šipikal, PhD.

Bratislava 2020

Bc. Veronika Gállová

Čestné prehlásenie

Svojim podpisom čestne vyhlasujem, že som túto diplomovú prácu s názvom "*Podpora obcí zo štrukturálnych fondov Európskej únie*" vypracovala samostatne za pomoci odborných článkov, kníh, štúdií a dokumentov. Prácu som vypracovala pod odborným vedením vedúceho diplomovej práce.

V Bratislave dňa :

.....

Podpis

Pod'akovanie

Chcela by som sa pod'akovať vedúcemu mojej diplomovej práce **Doc. Mgr. Miroslavovi Šipikalovi, PhD**, za rady a cenné prednášky, ktoré mi pomohli pri vypracovaní mojej záverečnej práce.

Abstrakt :

GÁLLOVÁ, Veronika: *Podpora obcí zo štrukturálnych fondov Európskej únie*. [Diplomová práca] – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja. - Doc. Mgr. Miroslav Šipikal, PhD. – Bratislava: NHF, 2020. 73 s.

Diplomová práca s názvom „Podpora obcí zo štrukturálnych fondov Európskej únie“ sa venuje problematike poskytovania finančných prostriedkov na rozvoj miest a obcí zo štrukturálnych fondov Európskej únie. Hlavným cieľom záverečnej práce je analyzovať potrebné údaje a následne poukázať na nedostatky v rámci poskytovanej podpory. Spracovaním údajov bol vytvorený prehľad, ktorý hodnotí čerpanie nenávratných finančných prostriedkov na medziregionálnej a vnútroregionálnej úrovni v programovom období 2014-2020. Práca je rozdelená do 3 kapitol, obsahuje 11 tabuliek, 5 grafov, 6 obrázkov a 7 príloh. Analýzou a vyhodnocovaním dát sme konštatovali, že najväčšia časť nenávratných finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov Európskej únie smerovala do krajov východného Slovenska, ktoré disponujú najvyšším počtom zaostalých okresov v rámci celého Slovenska .

Kľúčové slová:

hodnotenie, podpora, štrukturálne fondy, Európska únia

Abstract :

GÁLLOVÁ, Veronika: *Support of municipalities from the structural funds of the European Union*. [Diploma thesis] – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja. - Doc. Mgr. Miroslav Šipikal, PhD. – Bratislava: NHF, 2020. 73 s.

The diploma thesis titled " Support of municipalities from the structural funds of the European Union." deals with the issue of providing funding for the development of cities and municipalities from the structural funds of the European Union. The main goal of the final work is to analyze the necessary data and then point out the shortcomings in the support provided. Data processing has created an overview which assesses the drawing of non-refundable funds at interregional and intra-regional level in the programming period of 2014-2020. The thesis is divided into 3 chapters, contains 11 tables, 5 graphs, 6 pictures and 7 attachments. By analyzing and evaluating the data we have come to the conclusion that the largest part of non-repayable funds from EU funds went to the regions of eastern Slovakia, which have the highest number of backward districts in Slovakia.

Key words:

Evaluation, Support, Structural Funds, European Union

Obsah

Zoznam použitých ilustrácií.....	7
Zoznam použitých grafov	8
Zoznam použitých tabuliek.....	9
Zoznam použitých skratiek a značiek.....	10
Zoznam príloh	11
Úvod	12
1 Mestá a obce, ich rozvoj a ďalšie aspekty.....	14
1.1 Kompetencie obcí.....	16
1.2 Legislatívne hľadisko rozvoju miest a obcí.....	17
1.3 Financie v rámci rozvoja miest a obcí na Slovensku	18
1.4 Podpora miest a obcí z EŠIF.....	20
1.5 Možnosti podpory miest a obcí v rámci programového obdobia 2014-2020.....	24
2 Cieľ a metodika práce	31
2.1 Vymedzenie cieľu práce	31
2.2 Postupy práce a využité podklady.....	32
2.3 Metódy využité v rámci práce.....	33
2.4 Charakteristika výstupných údajov príspevkov	33
3 Výsledky práce a diskusia.....	35
3.1 Analyzovanie aktuálneho stavu riešenej problematiky	35
3.2 Analýza údajov databázy a hodnotenie čerpania podpory za jednotlivé okresy	40
3.2.1 Analýza údajov databázy a hodnotenie čerpania podpory za najmenej rozvinuté okresy.....	46
3.3 Diskusia	51
Záver.....	53
Prehľad použitej literatúry	55
Prílohy.....	59

Zoznam použitých ilustrácií

Obrázok 1 Výška finančného príspevku pre slovenské samosprávne kraje zo strany Európskej únie	37
Obrázok 2 Výška finančného príspevku pre slovenské okresy zo strany Európskej únie..	40
Obrázok 3 Výška finančného príspevku pre slovenské samosprávne kraje na jedného obyvateľa zo strany Európskej únie	41
Obrázok 4 Výška finančného príspevku pre slovenské okresy na jedného obyvateľa zo strany Európskej únie	42
Obrázok 5 Realizované projekty v rámci Programového obdobia 2014 – 2020 v jednotlivých samosprávnych krajoch Slovenska	68
Obrázok 6 Realizované projekty v rámci Programového obdobia 2014 – 2020 v jednotlivých okresoch Slovenska	69

Zoznam použitých grafov

Graf 1	Financovanie slovenských samosprávnych krajov zo strany Európskej únie	38
Graf 2	10 okresov Slovenska s najvyšším príspevkom na 1 obyvateľa	44
Graf 3	10 okresov Slovenska s najnižším príspevkom na 1 obyvateľa	45
Graf 4	Počet realizovaných projektov v najmenej rozvinutých okresoch Slovenska.....	49
Graf 5	Financovanie najmenej rozvinutých okresov zo strany Európskej únie.....	50

Zoznam použitých tabuliek

Tabuľka 1 Prehľad príspevkov od Európskej únie v rámci operačných programov.....	34
Tabuľka 2 Príspevok pre určitý samosprávny kraj a realizované projekty v rámci neho...	35
Tabuľka 3 Čerpanie najmenej rozvinutých okresov a počet realizovaných projektov	47
Tabuľka 4 Alokácia financií operačných programov pre programové obdobie 2014-2020.....	63
Tabuľka 5 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre operačné programy a ich zdroje financovania	64
Tabuľka 6 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre programy cezhraničnej spolupráce a ich zdroje financovania	65
Tabuľka 7 Integrovaný regionálny operačný program, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie	66
Tabuľka 8 Operačný program integrovaná infraštruktúra, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie	66
Tabuľka 9 Operačný program kvalita životného prostredia, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie	67
Tabuľka 10 Operačný program ľudské zdroje, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie	67
Tabuľka 11 Finančné príspevky od Európskej únie v rámci slovenských okresov	70-72

Zoznam použitých skratiek a značiek

€ – menová jednotka euro

EFRR – Európsky fond regionálneho rozvoja

EFSI – Junckerov fond pre strategické investície

EIB – Európska investičná banka

ESF – Európsky sociálny fond

EŠIF – Európske štrukturálne a investičné fondy

EŠIF – Európske štrukturálne a investičné fondy

EÚ – Európska únia

IKT – informačné a komunikačné technológie

IROP – Integrovaný regionálny operačný program

NFP – nenávratný finančný príspevok

RIÚS – regionálna integrovaná územná stratégia

SR – Slovenská republika

t.j. – to jest

UMR – udržateľný mestský rozvoj

ŽoNFP – žiadosť o nenávratný finančný príspevok

Zoznam príloh

Príloha 1 Slovník podstatných pojmov z riešenej oblasti	59-62
Príloha 2 Alokácia finančných prostriedkov operačných programov v riešenom programovom období	63
Príloha 3 Finančné prostriedky pridelených pre OP PO 2014 – 2020 a ich zdroje financovania	64
Príloha 4 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre programy cezhraničnej spolupráce a ich zdroje financovania	65
Príloha 5 Realizované projekty a financie pridelené v rámci operačných programov	66-67
Príloha 6 Mapy zaznamenávajúce počet realizovaných projektov v rámci samosprávnych krajov a v rámci okresov	68-69
Príloha 7 Prehľad príspevkov poskytnutých od Európskej únie v rámci slovenských okresov	70-72

Úvod

Reakciou na vzniknuté regionálne rozdiely, ktoré možno badať v členských štátoch EÚ, bol vytvorený komplexný systém, ktorý poskytuje finančné prostriedky na elimináciu týchto rozdielov. Tento systém bol nazvaný ako Štrukturálne fondy Európskej únie. Podpora z fondov je určená príjmom v rôznych oblastiach, na ktoré sa orientujú tzv. Operačné programy spadajúce pod konkrétne programové obdobie. Medzi príjemcov podpory spadajú aj samosprávy miest a obcí na Slovensku, ktoré sú súčasťou regiónov krajiny. Rozdielnosť týchto regiónov je zjavná v rámci ich hospodárskych úrovní. Aj preto je záverečná práca orientovaná na rozvoj miest a obcí na Slovensku, kde je tento rozvoj podporovaný zo strany štrukturálnych fondov. Na základe toho je potrebné preskúmať túto oblasť a poukázať na podstatné fakty.

Slovensko, ako jeden z členských štátov Európskej únie má nárok na využitie poskytovanej podpory v rámci jednotlivých zameraní na konkrétne rozvojové oblasti krajiny. Je nutné poukázať na to, ako veľmi závislé je Slovensko na poskytovanej podpore zo strany Európskej únie. Jednoznačným faktom ostáva, že podpora z tohto nadnárodného zoskupenia zastáva viac ako 80% zo všetkých dostupných rozvojových prostriedkov. Značná časť poskytovaných finančných prostriedkov je určená k rozvoju miest a obcí na Slovensku, a práve tento ohľad podpory nás zaujíma najviac. Práca poukazuje na to, aké možnosti finančnej podpory zo štrukturálnych fondov môžu obce a mestá na svoj rozvoj získať. Zaujímavé sú aj projekty, ktoré slúžia k rozvoju a napomáhajú skvalitniť a zefektívniť vzhľad i chod miest a obcí na Slovensku. Slovenská republika v spolupráci s Európskou komisiou v polovici roku 2014 uzavrela Partnerskú dohodu o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v rámci programového obdobia 2014 – 2020. Partnerská dohoda vymedzuje stratégiu a taktiež aj priority, ktoré efektívne investujú poskytnuté prostriedky vo výške zhruba 15,3 miliardy €, a to na najbližších 10 rokov (Združenie miest a obcí, 2019)¹.

Mať prehľad o stave financií, ktoré sú Slovensku ponúkané pre rozvoj rôznych oblastí, a tie majú v konečnom dôsledku zabezpečiť napredovanie a vyspelejšiu úroveň Slovenska, je pre bežného občana zásadné. Málo ľudí vie koľko finančných prostriedkov je poskytovaných zo strany Európskej únie, avšak aj napriek tomu, úroveň Slovenska nie je

¹ Združenie miest a obcí: *Európske štrukturálne a investičné fondy*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2019-12-12]. Dostupné na: https://www.zmos.sk/europske-strukturalne-a-investicne-fondy-oznam/mid/408983/.html#m_408983.

taká, aká by mala byť na základe realizovaných projektov a investovania poskytnutých financií. V tomto prípade nás zaujíma podpora poskytnutá pre rozvoj miest a obcí na Slovensku. Je podstatné poukázať na ich aktuálny stav a vymedziť najmä nedostatky, ktoré sú tzv. bariérou pre ich potencionálny rozvoj. Ako uvádza Landry (2008)² rozvoj miest a obcí je možné vykonať iba v stave pozitívne prístupných podmienok, ktoré ich rozvoj umožnia. Je to možné, ak riešený priestor ponúka možnosti participácie, pracovného rastu s dostatkom pracovných miest, nezávislosť vo viacerých sférach (energetická, finančná, kultúrna, dopravná a podobne), možnosť rastu do vysokej miery, či rovnocennosť a spravodlivosť pre každého občana.

Okrem skúmania dostupných finančných podpôr zo strany EÚ pre rozvoj miest a obcí na Slovensku je dôležité vymedzenie samotnej oblasti miest a obcí, ich procesu rozvoja, aké úlohy v ňom zohrávajú a taktiež poukázať na ďalšie aspekty, ktoré s danou oblasťou úzko súvisia. všetky tieto poznatky sú prehľadne zahrnuté v teoretickej časti práce, ktorá má ďalšie uplatnenie v rámci praktickej časti práce. Ako hlavný cieľ práce je analyzovať dostupné údaje v rámci poskytnutého financovania pre rozvoj miest a obcí a následne poukázať na nedostatky, ktoré v tomto smere prevládajú. Keďže sa práca dotýka priestorovo neutrálnej politiky a celý jej charakter smeruje k vyhodnocovaniu údajov z programového obdobia 2014 – 2020, a to v rámci rozvoja obcí, je potrebné poznať informácie dotýkajúce sa rozvoja, fungovania a financovania miest, obcí, okresov a krajov na Slovensku. Pretože aj keď v rámci priestorovo neutrálnej politiky sú všetky podmienky, respektíve možnosti čerpať podporu od EÚ rovnaké, stále sú jasne viditeľné rozdiely v rámci slovenských okresov, kde prepočet príspevoku na jedného obyvateľa činí niekde viac a inde zase rapídne menej. Preto je dôležité analyzovať potrebné údaje z riešeného programového obdobia a poukázať na danú rozdielnosť, ktorá svojim spôsobom spôsobuje i to, že niektoré okresy majú vyššiu úroveň a niektoré nižšiu (slabšia technická vybavenosť miesta, chabá infraštruktúra, minimálny kultúrny život, zanedbaný charakter a potenciál životného prostredia a podobne). Na základe vykonanej analýzy je možné následne vyhodnotiť dosiahnuté výsledky a v rámci ich celkového charakteru navrhnúť odporúčania, ktoré by vylepšili aktuálny stav v rámci riešenej problematiky. Tieto odporúčania by mali za úlohu eliminovať rozdielnosť medzi jednotlivými regiónmi a zároveň zvýšiť ich celkovú úroveň.

² LANDRY, CH. *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. 2008. s.352.

1 Mestá a obce, ich rozvoj a ďalšie aspekty

Téma rozvoja miest a obcí sa stala zásadným predmetom v rámci globálnych a celoeurópskych diskusií. Charakter ich odborných konceptov sa začal z akademickej sféry prenášať do politickej sféry a na základe toho začalo dochádzať k rozvoju jednotlivých aspektov tohto konceptu. Posun aspektov našiel uplatnenie v rôznych aktivitách medzinárodného spoločenstva a na základe toho badať ich prejavy v európskych, ale aj celosvetových iniciatívach v oblasti udržateľného rozvoja krajín. Pre oblasť rozvoja miest a obcí je potrebné poznať, čo udržateľný rozvoj predstavuje. Koncept udržateľného rozvoja má hneď niekoľko definícií, ale podľa Kozovej (2009)³ sa dá definovať ako koncept, ktorý predstavuje udržateľnosť vzájomných väzieb medzi environmentálnymi a ekonomickými aktivitami. Krasnec (2000)⁴ ďalej uvádza, že, aby mohol byť koncept udržateľného rozvoja naplnený, je treba prihliadať na štyri základné aspekty, ktoré jeho celkový charakter naplňajú. Jedná sa o aspekty sociálneho, environmentálneho, ekonomického a kultúrno-historického charakteru. Naplnenie konceptu udržateľného rozvoja je účinným krokom v rámci rozvoja miest, či obcí na Slovensku, vyzdvihnutiu ich potenciálu a zabezpečeniu vyššej úrovne. Podľa Huby (2001)⁵ koncept udržateľného rozvoja predstavuje isté východisko riešenia nepriaznivých dopadov globálnych trendov vývoja spoločnosti, ako aj ich negatívnych vplyvov na prírodu. Rozvoj miest a obcí tak ako udržateľný rozvoj, sa riadi najmä ekologickým hľadiskom, kde je značne vnímaná okolitá príroda. Preto zabezpečenie pozitívneho a produktívneho rozvoja slovenských miest a obcí je podstatným krokom k vyspelejšiemu charakteru krajiny

V rámci rozvoja slovenských miest a obcí zohráva úlohu fakt, ktorý poukazuje na nevyváženosť rozdielov medzi jednotlivými slovenskými regiónmi. Táto nevyváženosť predstavuje kolísavú vlastnosť úrovne jednotlivých regiónov Slovenska. To je zapríčinené aj rozdielnymi výškami poskytovaných príspevkov pre okresy, ktoré sú súčasťou samosprávnych krajov. Nevyváženosť v rámci regiónov ich rozdeľuje na regióny vyspelé a regióny zaostalé. Aj keď hovoríme o vyspelých regiónoch ich úroveň sa ani zďaleka nepribližuje úrovniam regiónov iných členských krajín Európskej únie. Preto zníženie regionálnych rozdielov na Slovensku si vyžaduje komplexnú stratégiu a zásadnú zmenu v prospech podpory menej rozvinutých regiónov, ktoré dlhodobo zaostávajú za zvyškom

³ KOZOVÁ, M. a kol. *Udržateľný rozvoj – od teórie k praxi*. 2009. s.92.

⁴ KRASNEC, P., KOZOVÁ, M. *udržateľný rozvoj*. 2000. s.128.

⁵ HUBA, M. a kol. *Trvalo udržateľný rozvoj: Výzva pre Slovensko*. 2001.

krajiny. Najefektívnejším spôsobom na znižovanie chudoby a zvyšovanie príležitostí je prirodzene práca, ktorej v regiónoch nie je dostatok. Investície do infraštruktúry a efektívne využívanie štrukturálnych fondov znížia rozdiely vo vybavenosti regiónov. Odvodové stimuly povedú k oživeniu ekonomického života, rastúcemu dopytu a väčšiemu množstvu príležitostí v regiónoch. V spolupráci s podporou investovania cez nulovú daň pri reinvestovaní zisku tieto opatrenia zlepšia kvalitu podnikateľského prostredia v regiónoch.

Je dôležité vnímať aj také hľadisko, že mestá a obce sú vlastne akousi pomyselnou nosnou kostrou sídelného, administratívneho a ekonomického systému krajiny. Sú objektom skúmania viacerých disciplín – urbánnej ekonómie, územného plánovania, demografie, sociológie, geografie a tiež aj verejnej správy, pretože sú to samosprávne jednotky, ktorých úlohou je zvyšovanie kvality života svojich občanov pri udržateľnosti rozvoja. Viazu na seba niekoľko teoretických konceptov – od teórie centrálnych miest v rámci 30-tych rokov 20. storočia podľa Christallera (1933)⁶, cez City management a governance 90-tych rokov 20. storočia až po koncept Smart Cities (Landry, 2008)⁷. Mesto je v nich skúmané v kontexte mestských systémov, podľa funkcií a typov, na základe ich vzťahov so svojím zázemím, hierarchie a lokalizačného usporiadania, až po faktory dynamiky ich rastu. Smart Cities predstavujú oblasť, ktorá vo svojej komplexnosti zasahuje do kompetencií viacerých rezortov. Inovácie, ktoré sú jadrom tohto konceptu nie sú len technické a technologické inovácie v kompetencii Ministerstva hospodárstva SR, ale predpokladajú celý rad sociálnych behaviorálnych inovácií a aspektov. Európska komisia a Európsky parlament vnímajú inteligentné mestá ako kľúčové prvky pre vyspelejšiu budúcnosť Európskej únie. Práve koncept inteligentných miest umožňuje prepájať všetky zložky ako doprava, energie, odpadové hospodárstvo, cestná infraštruktúra, rozvoj zaostalých regiónov a podobne. Súčasné verejné politiky akcentujú problematiku miest aj vo svojich prístupoch rozvoja regiónov a tvorbe koncepcií (Ministerstvo dopravy a výstavby SR, 2018)⁸. Ako uvádza Hansen (1965)⁹ zabezpečovať rozvoj mesta a obcí znamená vytvárať a získavať zdroje pre rozvoj svojich kapacít a využívanie ich disponibilného potenciálu.

⁶ CHRISTALLER, W. *Die Zentralen Orte in Süddeutschland*. 1933. s. 331.

⁷ LANDRY, CH. *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. 2008. s.352.

⁸ Ministerstvo dopravy a výstavby SR. *Koncepcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030*. 2018. s.35.

⁹ HANSEN, N. M. *The Structure and Determinants of Local Public Investment Expenditures*. 1965. s.150-162.

1.1 Kompetencie obcí

Podľa Jančíka (2004)¹⁰ sa kompetencie obcí členia na tzv. originálne kompetencie a prenesené kompetencie. Originálne kompetencie obce sú také kompetencie, na základe ktorých obec zabezpečuje svoje základné funkcie. V rámci týchto kompetencií zodpovedá za financovanie, dostupnosť a kvalitu služieb samotná obec. Čo sa týka prenesených kompetencií tie vykonáva taktiež obec, ale iba na objednávku štátu. To znamená, že financie sú poskytované z rozpočtov rôznych ministerstiev SR. Za financovanie, dostupnosť a kvalitu služieb je v tomto prípade zodpovedná štátna správa.

Medzi originálne kompetencie spadá:

- Usmernenie činností obcí ekonomického charakteru;
- Rozhodovanie o obecných poplatkoch a daniach;
- Hospodáriť s obecným alebo štátnym majetkom;
- Zabezpečovať plynulý chod edukačných, voľnočasových a stravovacích zariadení;
- Stavanie a udržiavanie dopravných komunikácií a verejných plôch (námestia a podobne);
- Zabezpečovanie verejnoprospešných prác;
- Zabezpečovanie verejného poriadku;
- Poskytovanie opatrovateľských služieb;
- Poskytovanie a zabezpečovanie podnikateľskej a investičnej činnosti kvôli zabezpečeniu občianskych potrieb.

K preneseným kompetenciám obcí patria:

- Zabezpečovanie ochrany prírody a okolitej krajiny;
- Správa matrik;
- Stavebné konanie;
- Zriaďovateľská pôsobnosť v rámci vzťahov k penziónom, obvodným zdravotným strediskám, domovom dôchodcov, zdravotníckym zariadeniam a základným školám a podobne;
- Evidovanie matričných úkonov.

¹⁰ JANČÍK, E. *Čo patrí medzi kompetencie miest a obcí*. [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://dennik.hnonline.sk/servisne-prilohy/97792-co-patri-medzi-kompetencie-miest-a-obci>.

1.2 Legislatívne hľadisko rozvoja miest a obcí

Pre dosiahnutie rozvoja miest a obcí je potrebné sa riadiť určitými dokumentmi, koncepciami, programami a stratégiami, ktoré vymedzuje štát a EÚ. Dosiahnutie regionálneho rozvoja sa riadi strategickými dokumentmi, ktoré sa týkajú jeho podpory (*Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja*)¹¹:

- *Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky* (základný strategicko-plánovací dokument podpory regionálneho rozvoja, ktorý vypracúva Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja v kooperácii so sociálno-ekonomickými partnermi. Stratégia je predložená vláde na schválenie. Základnou časťou dokumentu je vízia a stratégia regionálneho rozvoja a tiež priority a ciele stratégie rozvoja krajov SR.);
- *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku* (strednodobý rozvojový dokument, ktorý vyhotovuje vyšší územný celok a schvaľuje zastupiteľstvo. Skladá sa z analyticko-strategickej časti – zahrňujúcej súhrnnú charakteristiku vyššieho územného celku a jednotlivé analýzy a stratégie regionálneho rozvoja, a programovej časti zaoberajúcej sa opatreniami a aktivitami zabezpečujúcimi realizáciu *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku*, inštitucionálne a organizačné zabezpečenie, monitoring a jeho hodnotenie plnenia, ako aj časový harmonogram.);
- *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce* (strednodobý rozvojový dokument, ktorého vypracovanie zabezpečuje obec a schvaľuje obecné zastupiteľstvo. Pozostáva rovnako z analyticko-strategickej a programovacej časti ako *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku*, ale spracovaný na úrovni obce. Dokument sa vypracúva v súlade s cieľmi a prioritami obsiahnutými v národnej stratégii a podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie.)

Okrem uvedených základných dokumentov a ich aspektov je potrebné, aby sa v rámci rozvoja miest a obcí brali do úvahy aj ďalšie aspekty prislúchajúce danej oblasti. Jedným z týchto aspektov je finančná stránka (spôsob financovania miest a obcí, možnosť čerpať podporné finančné prostriedky a podobne). Táto časť rozvoja obcí a miest na Slovensku je riešená v nasledujúcej kapitole.

¹¹ *Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.*

1.3 Financie v rámci rozvoja miest a obcí na Slovensku

Slovensko je krajinou, ktorá sa radí medzi krajiny s najvyššou mierou tzv. regionálnych rozdielov v rámci členských štátov Európskej únie. V snahe štátu, ale aj Európskej únie je eliminovať tieto rozdiely pomocou poskytovania rôznych finančných podpôr. Napríklad existuje na Slovensku spoločnosť Grant Expert, ktorá ponúka okrem finančných dotácií pre realizovanie projektov aj poradenstvo a ďalšie služby v danej oblasti. Spoločnosť okrem iných oblastí poskytuje dotácie aj pre obce a mestá, kde sa poskytnutými dotáciami dajú podporiť nasledovné oblasti v rámci ich rozvoja:

- Občianska vybavenosť;
- Informačno-komunikačné technológie;
- Vzdelávacie aktivity;
- Vodné hospodárstvo a odpadové hospodárstvo;
- Zamestnanosť a tvorba pracovných miest;
- Kultúra, cestovný ruch a voľnočasová infraštruktúra;
- Dopravná infraštruktúra;
- Sociálne služby a zdravotníctvo;
- Ochrana životného prostredia a environmentálne riziká;
- Energetická efektívnosť.

Okrem tejto spoločnosti poskytujú finančnú podporu aj ministerstvá Slovenskej republiky (napríklad Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo hospodárstva SR a podobne). Tie poskytujú podporu v rámci konkrétnej oblasti, v ktorej operujú. Dotácie poskytnuté pre obce sú rozdelené na základe ich parametrov, ako napríklad dotácie určené pre obce s vyšším územným celkom alebo dotácie poskytované pre obce s počtom obyvateľov do 1000. Na základe toho, pre ktorú kategóriu obcí sú dotácie poskytnuté existujú aj limity pre výšku dotácií, ich aplikovanie v rámci obce a podobne.

V rámci financovania rozvoja miest a obcí zohráva úlohu politika s regionálnym charakterom, kde Okáli (2004)¹² poukazuje na to, že rozdielne prírodno-geografické podmienky, ako i vplyv množstva rôznorodých faktorov historických i spoločensko-ekonomických sú odrazom toho, že v štruktúre ekonomiky sa nachádzajú regióny, ktoré sú charakteristické rozdielnymi podmienkami ekonomickými, ekologickými i sociálnymi. V dôsledku toho v štruktúre regiónov existujú regióny menej a viac rozvinuté, s väčšou alebo

¹² OKÁLI, I. a kol.: *Hospodárska politika Európskej únie a Slovenska v EÚ*. 2004. s.354.

menšou dynamikou rozvoja, s lepšími alebo horšími podmienkami životného prostredia. Rozdiely medzi regiónmi vplývajú na ich obyvateľov a vyvolávajú aktivitu lokálnych i regionálnych samospráv, ako aj ostatných orgánov verejnej správy. Na účely riešenia medziregionálnych nerovnováh a disproporcií vnútri regiónu sa dostáva do popredia aktívna činnosť zameraná na aktivovanie iniciatív, ktorej úlohou je riadiť proces ekonomického rozvoja v podmienkach jednotlivých regiónov.

Podľa Okáliho (2004)¹³ uvedené predpoklady tvoria predmet i obsah špecifickej aktivity, ktorú nazývame regionálna politika. Týmto pojmom budeme rozumieť cieľavedomé pôsobenie štátnej správy a samosprávy (na úrovni centrálnej, regionálnej a lokálnej) na dynamiku a štruktúru rozvoja regiónov a na zmeny v podmienkach a štruktúre priestorového usporiadania národného hospodárstva. Regionálna politika je integrálnou súčasťou makroekonomickej hospodárskej politiky štátu a realizuje sa v úzkej súčinnosti s odvetvovými politikami, štruktúrnou a urbanistickou politikou, pričom ich dopĺňa o regionálny rozmer. Regionálna politika je syntetizujúcim procesom v ktorom sa presadzuje pôsobenie tak mikro, ako aj makrofaktorov rozvoja ekonomiky, čím sa stáva indikátorom a ukazovateľom plnenia cieľov a zámerov rozvoja regiónov. Z uvedeného vyplýva, že regionálna politika má významné miesto v celkovej hospodárskej politike. Pri kategórii regionálna politika treba predovšetkým zdôrazniť, že zo systémového hľadiska je to inštitút mimo regiónový, iniciovaný štátom a motivovaný snahou o vyrovňovanie, resp. zmierňovanie regionálnych ekonomických nerovnováh v národnom hospodárstve pomocou štátnych regulatívnych opatrení, vypracovaných a realizovaných vo väčšej alebo menšej koordinácii s regionálnymi samosprávnymi orgánmi, resp. s väčším alebo menším rešpektovaním regionálnych záujmov.

Pre rozvoj miest a obcí na Slovensku je potrebné značné financovanie z iných ako vlastných finančných zdrojov. Vyspelosť miest a obcí na SR nedosahuje takú úroveň ako iné mestá vo vyspelejších krajinách a preto sa nedokážu z väčšej časti financovať samé. Preto ako členský štát má nárok na využívanie finančnej podpory zo strany Európskej únie. Európska únia okrem finančnej podpory zabezpečuje i poradenstvo, ktoré definuje všetky aspekty využívania fondov na čerpanie financií (európske centrum investičného poradenstva, európsky portál investičných projektov). Financie na podporu rozvoja miest a obcí je možné čerpať z európskych štrukturálnych a investičných fondov, z európskeho

¹³ OKÁLI, I. a kol.: *Hospodárska politika Európskej únie a Slovenska v EÚ*. 2004. s.354.

fondy pre strategické investície alebo pomocou rôznych programov zaradených v programovom období 2014-2020 (Horizont 2020, LIFE a podobne).

Základnou úlohou samosprávy je poskytovať v oblasti verejnej správy kvalitné služby pre občanov. Podstatnú časť príjmov obcí a miest tvorili v 90. rokoch účelovo viazané dotácie od štátu. Inak je tomu po reforme verejnej správy, ktorú začala vláda pôsobiaca v rokoch 1998 až 2002. Výkon štátnej moci najpodstatnejšie zmenil Zákon 416/2001 Z. z. O prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky. Štát odovzdal samospráve desiatky kompetencií. Tá istá vláda reformu uzavrela nastavením podmienok, tzv. fiškálnej decentralizácie. Novým mechanizmom skončil systém účelových dotácií a samospráva získala podiel na dani z príjmov fyzických osôb, ktorú vyberá štát. Obciam a mestám ponechal možnosť vyberať vlastné dane a poplatky.

Avšak aj keď obce a mestá majú možnosť sa financovať aj samé, výhodnejšie pre nich čerpať podporu zo strany EÚ, kde im je poskytovaná z EŠIF. Hlavným dôvodom stále ostáva to, že dostupné finančné prostriedky v jednotlivých mestách a obciach sú väčšinou minimálne a nebolo by možné realizovať projekty, či financovať aspekty vedúce k ich rozvoju. Finančné prostriedky získavané z EŠIF sú vyššej hodnoty, ako by obce a mestá mohli samé nazbierať. Preto na jednej strane je pozitívom mať možnosť čerpať podporu, no na druhej strane je Slovensko závislé na týchto podporách. V nasledovnej kapitole si uvedieme, čo konkrétne znamená podpora miest a obcí na Slovensku zo strany EÚ v rámci poskytnutých financií z EŠIF a následne aj aké možnosti existujú v rámci získania podpory z aktuálneho programového obdobia 2014 – 2020.

1.4 Podpora miest a obcí z EŠIF

Prioritou SR je zameranie investícií na kľúčové odvetvia rastu krajiny. Pre riešené programové obdobie, ktoré je vo svojom poradí tretím programovým obdobím 2014 – 2020 (prvé programové obdobie 2004 – 2006, druhé programové obdobie 2007 – 2013) bola Európskou komisiou schválená alokácia finančných prostriedkov v rámci operačných programov v objeme 15 329 374 992 €. Rozdelenie týchto alokačných finančných prostriedkov v konkrétnych operačných programoch je zhrnuté v *Prílohe 2 Alokácia finančných prostriedkov operačných programov v riešenom programovom období*. Okrem uvedenia operačných programov tabuľka v Prílohe 2 obsahuje prislúchajúci riadiaci orgán

a konkrétnu finančnú čiastku. Taktiež v *Prílohe 3 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre operačné programy programového obdobia 2014 – 2020 a ich zdroje financovania* a v *Prílohe 4 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre programy cezhraničnej spolupráce a ich zdroje financovania*, sú zaznamenané finančné čiastky pridelené pre jednotlivé programy spolu aj z konkrétnou čiastkou, ktorú poskytuje, ktorý finančný zdroj (Partnerská dohoda, 2015)¹⁴.

Hlavným predmetom podpory pre mestá a obce je navýšiť ich úroveň, ktorú je možné zabezpečiť aplikovaním produktívneho a systematického postupu v rámci ich rozvoja. Ten umožní získať rozsiahlejšie technologické nástroje, využívať inovatívne postupy vo všetkých aspektoch vedenia daného územia, zdokonaľiť infraštruktúru, zabezpečiť ekologickejšie prostredie, samozrejme aj zefektívniť ekonomickú stránku, či vytvoriť priaznivé sociálne prostredie pre občanov mesta a obce. Zo strany EÚ sú poskytované finančné podpory v rámci jednotlivých programových období. Aktuálne programové obdobie, ktoré je momentálne činné v Slovenskej republike je programové obdobie 2014 – 2020 a smerodajným dokumentom, ktorý vymedzuje využívanie podpory z EŠIF je tzv. Partnerská dohoda. Partnerská dohoda koncentruje všetky oprávnené príspevky Európskych štrukturálnych a investičných fondov najmä do tých geografických územných jednotiek, v ktorých je očakávaná najvyššia miera efektívnosti investícií. Z pohľadu strategického cieľa je riešenie problémov regiónu pomocou investícií ten najlepší možný spôsob využívania miestneho potenciálu a zdrojov (Úrad vlády SR, 2015)¹⁵. Dôležité je použiť alebo adaptovať investičné aktivity takým spôsobom, aby sa stali multiaplikátormi rozvoja danej geografickej jednotky a jej príslušného okolia. V danom programovom období je primárnym cieľom, čo najefektívnejšie zlepšiť inovačné prostredie vo všetkých možných oblastiach, kde je možné naplniť vytýčený primárny cieľ iba systematicky koordinovanými štrukturálnymi politikami. Čo sa týka cieľov tematického charakteru riešeného programového obdobia, na ich základe boli vytvorené zmieňované operačné programy. V daných programoch ide predovšetkým o posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií; zlepšenie prístupu k informáciám a IKT a zlepšenie ich využívania a kvality; zvýšenie konkurencieschopnosti MSP, sektora poľnohospodárstva a sektora rybárstva; podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo

¹⁴ Partnerská dohoda: *Operačné programy*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-12]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy/>.

¹⁵ Úrad vlády Slovenskej republiky: *Partnerská dohoda*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-29]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy/>.

vo všetkých sektoroch; podpora prispôsobovania sa zmene klímy, predchádzanie a riadenie rizika; zachovanie a ochrana životného prostredia, a podpora efektívneho využívania zdrojov; podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach; podpora udržateľnosti a kvality zamestnanosti a mobility pracovnej sily; podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii; investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, ako aj zručností a celoživotného vzdelávania; posilnenie inštitucionálnych kapacít orgánov verejnej správy a zainteresovaných strán a efektivity verejnej správy (Európska komisia, 2016)¹⁶.

Skúmaným spôsobom získavania podpory v rámci riešenej záverečnej práce je pomoc zo štrukturálnych fondov Európskej únie. Konkrétne sa jedná o podporu poskytovanú v rámci programového obdobia 2014 – 2020. Avšak je potrebné dodržať určité kroky pri dosahovaní získania podpory z EŠIF. Podporu z EŠIF možno získať vypracovaním žiadosti o NFP a jej predložením v rámci výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej riadiacim orgánom. Proces získania podpory sa začína vyhlásením výzvy a končí sa uzavretím zmluvy o poskytnutí NFP. Riadiaci orgán môže rozhodnúť v závislosti od charakteru projektov, že výber projektov zabezpečí prostredníctvom dvoch výberových kôl. 1. kolo – výzva na predkladanie projektových zámerov, 2. kolo – výzva na predkladanie ŽoNFP. Alebo existuje možnosť zabezpečenia prostredníctvom jedného kola výberu, t.j. výzva na predkladanie ŽoNFP (Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, 2019)¹⁷.

Okrem vlastných zdrojov a eurofondov môžu mestá využiť aj úver od Európskej investičnej banky (EIB) a Junckerovho Fondu pre strategické investície (EFSI). Takéto úvery sú však určené pre inovatívnejšie, a teda aj riskantnejšie projekty a vyžadujú si spoluprácu so štátom a súkromnými investormi. Preto je dôležité, aby sa mestá dokázali naučiť využívať rôzne dostupné finančné nástroje a platformy (Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, 2019). Furik (2017)¹⁸ tvrdí, že okrem financovania konceptu Smart Cities cez EIB, či eurofondy Únia podporuje niekoľko iniciatív, ktorých cieľom je rozvoj inteligentných miest v rámci členských štátov Európskej únie. Hlavnou iniciatívou je

¹⁶ Európska komisia: *Európske štrukturálne a investičné fondy 2014-2020*. 2016. s.418.

¹⁷ Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu: *Mestá a obce a fondy EÚ 2014 – 2020*. 2019. s.135.

¹⁸ FURIK, A., SZALAI, P. *Smart Cities: Budúcnosť miest v Európe*. [online]. Bratislava, 2017. [cit. 2019-12-30]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/digitalizacia/linksdossier/smart-cities-buducnost-miest-v-europe/>.

tzv. Európske partnerstvo v oblasti inovácií pre inteligentné mestá a komunity (EIP-SCC), v rámci ktorého spolupracujú riaditeľstvá Komisie pre energetiku (DG ENER), dopravu (DG MOVE) a komunikáciu a technológiu (DG CONNECT). EIP-SCC spája mestá, zástupcov priemyslu, malé a stredné podniky, banky a ďalšie zainteresované strany, ktoré sa viažu k plneniu Strategického implementačného plánu pre Smart Cities. EIP-SCC spája partnerov aj v rámci šiestich tzv. akčných klastrov: Udržateľné dištrikty a mestské prostredie, Udržateľná mestská mobilita, Integrovaná infraštruktúra a procesy, Modely podnikania, financovania a obstarávania, Zameranie na občanov a Integrované plánovanie, politiky a regulácie.

V rámci vzťahu medzi mestom a financovaním jeho rozvojových aktivít boli vykonané rôzne výskumy, ktoré sa zamerali na rôzne aspekty v rámci danej oblasti. Napríklad Združenie miest a obcí na Slovensku (ZMOS, 2019)¹⁹ v aktuálnej analýze rieši otázku alternatívneho financovania municipálneho rozvoja. Analýza je komplexnou odpoveďou na otázku „*Sú alternatívne formy financovania municipálneho rozvoja pomoc pre mestá a obce?*“. Pri jej formulovaní bolo vychádzané zo skutočnosti, že mestá a obce nedisponujú žiadnym podobným dokumentom, v ktorom sú zosumarizované funkcie rozpočtu a ich napĺňanie v podmienkach miest a obcí. Financovanie samospráv sa pritom orientuje hlavne na zavedené vnútorné a vonkajšie finančné zdroje, ale samospráva musí reagovať aj na prichádzajúce trendy v rámci možností iných finančných mechanizmov. Ak v tejto súvislosti je akceptovaný fakt, že súčasné programové obdobie je ohraničené obdobím 2014 – 2020, očakávané výsledky výrazne prispievajú k lepšej orientácii samospráv vo vybraných alternatívach finančných zdrojov, a to hlavne s dôrazom na výhody a riziká, čo prispeje k udržateľnému financovaniu municipálneho rozvoja a k finančnej stabilite miest a obcí.

Ďalším príkladom analyzovania riešenej oblasti je analýza integrovaného prístupu k územnému rozvoju v rámci Európskych štrukturálnych a investičných fondov 2014 – 2020, ktorú zostavil Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu (2018). Analýza integrovaného prístupu k územnému rozvoju sa realizovala pre potreby posúdenia príspevku EŠIF k integrovanému prístupu a k územnému rozvoju. Potreba uplatnenia integrovaného prístupu pri implementácii EŠIF vyplýva priamo z Partnerskej dohody SR a bližšie je zadané v Nariadení Európskeho

¹⁹ ZMOS: *ZMOS rieši alternatívne financovanie municipálneho rozvoja*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://www.zmos.sk/oznamy/zmos-riesi-alternativne-financovanie-municipalneho-rozvoja--0.html>.

parlamentu a Rady EÚ č. 1303/2013 a nariadeniach EÚ venovaných fondom ESF a EFRR, č. 1304/2013 a č. 1301/2013. Základnou požiadavkou je, aby bol integrovaný prístup využívaný v súlade s vnútornými potrebami regiónov SR za účelom ich komplexného rozvoja. V podmienkach SR sú integrované územné investície implementované cez Integrovaný regionálny operačný program a Program rozvoja vidieka so synergickými a komplementárnymi účinkami k Operačnému programu Ľudské zdroje, Kvalita životného prostredia a Integrovaná infraštruktúra.

1.5 Možnosti podpory miest a obcí v rámci programového obdobia 2014-2020

V rámci podpory miest a obcí existuje niekoľko možností ako finančne podporiť ich rozvoj a prosperujúce pôsobenie v súčasnosti, ale aj v budúcom období. V nasledovnom texte je zhrnutých niekoľko možností podpory, ktoré sa vzťahujú na konkrétne programové obdobie 2014-2020. Jedná sa o operačné programy a programy cezhraničnej spolupráce, kde je pri každom z nich uvedené, čo je ich cieľom a náplňou, aký rozpočet im bol na dané programové obdobie odsúhlasený, kedy bol schválený a kto je na pozícií riadiaceho orgánu pre daný program.

Integrovaný regionálny operačný program

Tento program bol schválený Európskou komisiou konkrétne 18. 12. 2014, kde je pre tento program riadiacim orgánom Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Cieľom IROP je prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí. Stratégia IROP spočíva v kombinácii a synergickom prepojení vhodne zvolených intervencií regionálneho a miestneho charakteru a intervencií národného charakteru ako prostriedku posilnenia kvality života a regionálnej konkurencieschopnosti, s dopadom na vyvážený územný rozvoj. V rámci rozvoja miest a obcí je stratégia IROP založená na koncepte rozvoja regionálnej konkurencieschopnosti, kľúčových výziev a príležitostí komplementárnou podporou štyroch faktorov konkurencieschopnosti regiónov SR zahrnutých v IROP: infraštruktúra, dostupné a efektívne verejné služby, podpora podnikania a tvorby

pracovných miest, miestne komunity na vidieku a v mestách (Integrovaný regionálny operačný program, 2015)²⁰.

Územná oprávnenosť realizácie projektov je definovaná v súlade s podmienkami IROP pre mestá a obce na celé územie Slovenskej republiky. V rámci rozvoja miest a obcí bol zvolený mechanizmus podpory udržateľného mestského rozvoja prostredníctvom integrovaných územných investícií z prioritných osí IROP. Udržateľný mestský rozvoj sa bude realizovať ako súčasť modelu regionálnych integrovaných územných stratégií, t.j. samotné stratégie budú obsahovať špecifickú časť venovanú udržateľnému mestskému rozvoju vo vzťahu k stanoveným funkčným oblastiam. Včlenenie stratégií UMR do RIÚS vytvorí predpoklady pre komplexné riešenie rozvoja celého dotknutého územia. Na úrovni každého RIÚS pôsobí samosprávny kraj ako orgán pre koordináciu prípravy a implementácie RIÚS. RIÚS je záväzným dokumentom obsahujúcim plánované aktivity z IROP v danom regióne definujúcim konkrétne opatrenia s dôrazom na integrovaný prístup (Integrovaný regionálny operačný program, 2015)²¹.

Operačný program Integrovaná infraštruktúra

Operačný program bol schválený Európskou komisiou 28. 10. 2014, kde riadiacim orgánom je Ministerstvo dopravy a výstavby SR. Operačný program Integrovaná Infraštruktúra v rámci prioritnej osi 7 s názvom Informačná spoločnosť umožňuje poskytnúť finančné prostriedky na budovanie vysokorýchlostných širokopásmových sietí v tzv. bielych miestach. Ide o oblasti, v ktorých nie je vybudovaná vysokorýchlostná sieť novej generácie a ani žiadny telekomunikačný operátor neplánuje jej vybudovanie v období najbližších troch rokov. Následne budú podporené investície do budovania nadväzujúcich prístupových sietí. V rámci tejto fázy môže byť prijímateľom finančných prostriedkov z PO7 obec, resp. VÚC alebo združenie obcí v rámci špecifického cieľa – zvýšenie pokrytia širokopásmovým internetom. Oprávneným územím je celé územie SR okrem Bratislavského samosprávneho kraja. V prípade, ak je prijímateľom obec, vyšší územný celok, prípadne rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia zriadená obcou, vyšším územným celkom, uhrádzajú sa oprávnené výdavky vo výške 100,0 % z celkových oprávnených výdavkov. Pričom výška pomoci z EFRR (85 %), príspevok zo

²⁰ Partnerská dohoda: *Integrovaný regionálny operačný program*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-15]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/integrovaný-regionálny-operacný-program/>.

²¹ Partnerská dohoda: *Integrovaný regionálny operačný program*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-15]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/integrovaný-regionálny-operacný-program/>.

štátneho rozpočtu (10 %) a príspevok prijímateľa (5 %) (Operačný program Integrovaná infraštruktúra, 2015)²².

V oblasti železničnej dopravy sú financie Operačného programu Integrovaná infraštruktúra určené na modernizáciu, elektrifikáciu a výstavbu železničných tratí, znižovanie bezpečnostných rizík a obnovu mobilných prostriedkov v tomto móde dopravy. Okrem toho aj na výstavbu záchytných parkovísk, prestupných terminálov železničnej osobnej dopravy a ich napojenie na cestnú sieť. V cestnej doprave ide o výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest vrátane privádzačov, budovanie inteligentných dopravných systémov, zvyšovanie bezpečnosti cestnej dopravy, výstavbu a modernizáciu ciest I. triedy. Taktiež je tu aj verejná osobná doprava, kde sa investujú európske prostriedky na modernizáciu a výstavbu električkových a trolejbusových tratí, vybudovanie a modernizáciu technickej základne na opravu a údržbu vozidlového parku dráhovej MHD a na nákup električiek a trolejbusov (Operačný program Integrovaná infraštruktúra, 2015)²³.

Operačný program Kvalita životného prostredia

Operačný program Kvalita životného prostredia bol schválený Európskou komisiou dňa 28. 10. 2014, kde úlohu riadiaceho orgánu zastupuje Ministerstvo životného prostredia SR. Do implementácie operačného programu sú zapojené aj sprostredkovateľské orgány, a to: Slovenská agentúra životného prostredia, Ministerstvo vnútra SR, Slovenská investičná a energetická agentúra. Globálnym cieľom OP KŽP je podporiť trvalo udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov zabezpečujúce ochranu životného prostredia, aktívnu adaptáciu na zmenu klímy a podporu energeticky efektívneho nízkouhlíkového hospodárstva, kde naplnenie týchto cieľov je podstatným krokom k zabezpečeniu rozvoja miest a obcí v rámci ekologického vnímania. OP KŽP zameraním aktivít v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrany pred povodňami nadväzuje na operačný program Životné prostredie 2007-2013 a zameraním aktivít v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti a využívania obnoviteľných zdrojov energie nadväzuje na

²² Partnerská dohoda: *Operačný program Integrovaná infraštruktúra*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-12]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/59-sk/operacny-program-integrovana-infrastruktura/>.

²³ Partnerská dohoda: *Operačný program Integrovaná infraštruktúra*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-12]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/59-sk/operacny-program-integrovana-infrastruktura/>.

operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast 2007-2013 (Operačný program Kvalita životného prostredia, 2015)²⁴.

V oblasti odpadového hospodárstva sa podpora zameriava hlavne na nakladanie, zhodnocovanie a spracovanie odpadov, čím sa prispeje k zníženiu ukladania odpadov na skládky. V rámci vodného hospodárstva bude pomoc smerovaná na budovanie kanalizačných sietí, čistiarní odpadových vôd a zabezpečenia dodávok bezpečnej pitnej vody pre obyvateľstvo miest a obcí. Zvýši sa tým podiel obyvateľstva napojeného na kanalizačnú sieť a čistiarne odpadových vôd, a z časti aj na verejný vodovod (Operačný program Kvalita životného prostredia, 2015)²⁵.

Operačný program Ľudské zdroje

Daný operačný program bol schválený Európskou komisiou dňa 9. 12. 2014, kde riadiacim orgánom je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. V programovom období 2014 – 2020 zastrešuje OP ĽZ okrem oblasti zamestnanosti a sociálnej inklúzie aj vzdelávanie a komplexnú podporu marginalizovaných rómskych komunít. Na operačnom programe Ľudské zdroje tak spolupracujú z pozície sprostredkovateľských orgánov aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstvo vnútra SR. Zahrnutie viacerých oblastí podpory pod jeden operačný program vytvára predpoklady na lepšiu previazanosť, a tým aj ich väčšiu účinnosť – vzdelávanie, ktoré má priamu väzbu na následné uplatnenie na trhu práce, alebo podporu marginalizovaných rómskych komunít, ktorá je prepojená s oblasťou sociálneho začleňovania. Pre oblasť vzdelávania, zamestnanosti a sociálnej inklúzie bol v rámci OP ĽZ zadefinovaný nasledovný globálny cieľ podporiť rozvoj ľudských zdrojov, celoživotného učenia a ich plnohodnotného začlenenia sa na trh práce na zlepšenie ich sociálnej situácie (Operačný program Ľudské zdroje, 2015)²⁶.

Európske prostriedky sú určené na podporu vzdelávania, zvýšenia zamestnanosti, podporu mladých ľudí, pomoc osobám, ktoré sú na hranici chudoby, zvyšovaniu zamestnanosti, či zvyšovaniu vzdelanostnej úrovne marginalizovaných komunít.

²⁴ Partnerská dohoda: *Operačný program Kvalita životného prostredia*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-02]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/61-sk/operacny-program-kvalita-zivotneho-prostredia/>.

²⁵ Partnerská dohoda: *Operačný program Kvalita životného prostredia*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-02]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/61-sk/operacny-program-kvalita-zivotneho-prostredia/>.

²⁶ Partnerská dohoda: *Operačný program Ľudské zdroje*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-11]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/60-sk/operacny-program-ludske-zdroje/>.

Prostredníctvom financií operačného programu je podporené skvalitňovanie a zvyšovanie úrovne vzdelávania vrátane prepojenia na požiadavky trhu práce, čo prispieva k vyššej konkurencieschopnosti absolventov. Dôraz sa kladie na zvyšovanie profesijných kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch vzdelávania a lepšej pripravenosti budúcich pedagógov. Medzi kľúčové aktivity patrí zvýšenie zamestnanosti mladých ľudí do 29 rokov, napríklad poskytnutím pomoci a podpory pri začatí podnikania prostredníctvom start-up programov. Realizácia činností a aktivít podporených z operačného programu by sa mala prejavovať znížením nezamestnanosti s dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starých a zdravotne postihnutých občanov. Výsledkom bude zvyšovanie aktivít pre tieto ohrozené osoby, aby sa mohli ľahšie uplatniť na trhu práce. Lepšie uplatnenie na trhu práce by bolo atraktívnejšou príležitosťou pre mladých ľudí, čo by zabezpečilo zníženie ich odchodu do zahraničia. Tým by sa rázne prispelo k ekonomike miest a obcí a predovšetkým obsadením určitých pracovných pozícií, kde je nedostatok kvalifikovaných záujemcov (Operačný program Ľudské zdroje, 2015)²⁷.

Program rozvoja vidieka 2014-2020

Program rozvoja vidieka bol schválený dňa 13. 2. 2014, a to Európskou komisiou, kde riadiacim orgánom je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. PRV predstavuje programový dokument Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR na poskytnutie podpory z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka v programovom období 2014 – 2020. Stratégia PRV je zameraná na dosiahnutie týchto cieľov (Program rozvoja vidieka, 2015)²⁸:

- posilnenie konkurencieschopnosti pôdohospodárskeho sektora,
- udržateľný manažment prírodných zdrojov a prispôbovanie sa klimatickým zmenám,
- vyvážený územný rozvoj vidieckych hospodárstiev a komunít vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest.

Investíciami do skladovania, spracovania, uvádzania výrobkov na trh bude podporená celková výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskych podnikov, ktoré sú

²⁷ Partnerská dohoda: *Operačný program Ľudské zdroje*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-11]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/60-sk/operacny-program-ludske-zdroje/>.

²⁸ Partnerská dohoda: *Program rozvoja vidieka*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-02]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/program-rozvoja-vidieka/>.

značnou súčasťou slovenských obcí, a teda sa napomôže k pozdvihnutiu efektívnosti a produktivity poľnohospodárskych aktivít v rámci obcí. Z operačného programu bude financovaná výstavba, dostavba, prestavba a rekonštrukcia lesných ciest a prístupu k lesnej pôde, modernizácia a oprava odvodňovacích systémov a kanálov. Investície budú smerované do vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky. Finančné prostriedky pôjdu do obnovy dedín vo vidieckych oblastiach a to najmä na miestne kanalizácie, vodovody, miestne komunikácie, mosty, lávky, zastávky. Aktivita budú smerovať aj na zmenu vzhľadu a úpravu obcí, tvorbu verejných priestranstiev námestí a parkov. Priestor dostane aj budovanie širokopásmového internetu, vrátane zariadení verejne prístupných miest (Program rozvoja vidieka, 2015)²⁹.

Programy cezhraničnej spolupráce Interreg

Programy spolupráce sú doplnkom hlavných európskych programov, napríklad programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 alebo programov implementovaných v rámci cieľa investovanie do rastu a zamestnanosti. Tieto programy sú primárne určené na ďalšiu spoluprácu v špecifických politických oblastiach. Tento program je výsledkom spoločného úsilia všetkých zúčastnených krajín s cieľom umožniť financovanie aktivít, ktoré povedú k intenzívnejšej spolupráci medzi regiónmi so spoločnou medzištátnou hranicou. Programy vytvárajú priestor pre investície na zlepšenie technického stavu prírodných a kultúrnych pamiatok a zlepšenie prístupu k nim. Zásadné sú aj investície, ktoré slúžia k rozvoju zelenej infraštruktúry, ale taktiež dôležitou súčasťou je i prepojenie infraštruktúr. V rámci tohto aspektu sa ráta s prihliadaním ekologického hľadiska, t.j. prihliadanie na prírodné podmienky danej krajiny a prípadná príprava ochranných opatrení. Taktiež sa jedná o podporu lepšej dostupnosti a zvýšenej dopravnej bezpečnosti chodcov a cyklistov. Ďalším význačným aspektom týchto programov je posilnenie spolupráce medzi vysokými školami s cieľom vypracovať spoločné edukačné centrá. Zásadným je i zlepšenie programu vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania na všetkých úrovniach – od predškolských zariadení až po univerzity a vysoké školy. Tieto programy poskytnú jedinečnú možnosť získania odbornej praxe, kde výhodou je získavanie praxe vo vyspelejších krajinách ako je SR. Možnosť čerpať financie je z nasledovných programov (Programy cezhraničnej spolupráce, 2015)³⁰:

²⁹ Partnerská dohoda: *Program rozvoja vidieka*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-02]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/program-rozvoja-vidieka/>.

³⁰ Partnerská dohoda: *Programy cezhraničnej spolupráce*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-21]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/programy-cezhranicnej-spoluprace/>.

- Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika a Česká republika,
- Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika a Maďarsko,
- Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika a Poľsko,
- Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika a Rakúsko,
- Program ENI cezhraničná spolupráca Maďarsko, Slovenská republika, Rumunsko a Ukrajina,
- Program spolupráce Interreg Europe 2014-2020,
- Program Urbact III 2014-2020,
- Program Interreg Stredná Európa 2014-2020,
- Program Interreg Dunajský národný program 2014-2020.

2 Ciel' a metodika práce

V tejto kapitole je obsiahnutý hlavný cieľ práce spolu aj s postupmi práce, využitými podkladmi a metódami, ktoré boli v práci aplikované. Kapitola disponuje presným vymedzením hlavného cieľa práce, ktorý sme si stanovili na základe aktuálneho stavu riešenej problematiky. Ďalej je tu vymedzený charakter jednotlivých zdrojov, ktoré sme v práci využili na spracovanie teoretických poznatkov a systematický postup, ktorý bol efektívnym nástrojom pre vypracovanie jednotlivých častí práce. Okrem toho sú konkrétne definované metódy, ktoré sme v práci aplikovali a taktiež je k nim priradený príklad, kde bola konkrétna metóda aplikovaná.

2.1 Vymedzenie cieľu práce

Hlavným cieľom záverečnej práce je analyzovať potrebné údaje a následne poukázať, aké sú nedostatky v rámci poskytovanej podpory na rozvoj miest a obcí na Slovensku. Konkrétne poukážeme na jednotlivé príspevky pre slovenské samosprávne kraje a taktiež na mestá a výšku ich príspevkov, ktoré im poskytla Európska únia. Dôležitým údajom v tomto smere bude vymedzenie príspevku zodpovedajúcemu jednému obyvateľovi v danom meste. Tieto údaje nám napomôžu konkrétne určiť, v ktorom samosprávnom kraji pripadá najvyšší príspevok na jedného obyvateľa a zase naopak, v ktorom samosprávnom kraji je tento príspevok najnižší. Okrem toho získané výsledky sú smerodajným nástrojom, ktorý poukazuje, aký je reálny stav riešenej problematiky na Slovensku. Je potrebné poukázať, na čo najviac nedostatkov, ale aj pozitívnych faktorov a následne navrhnúť isté odporúčania, ktoré by z hľadiska efektívnosti a prospešnosti vedeli zabezpečiť kvalitnejší aktuálny stav v danej oblasti. Tieto odporúčania by mali za úlohu najmä eliminovať rozdielnosť v jednotlivých oblastiach Slovenska, čo sa týka ich rozvojovej úrovne. Vykonanie skúmania tejto problematiky je dôležité aj z toho hľadiska, že Slovenská republika je výrazne závislá od podpory Európskej únie, a teda je dôležité poukázať, do akej miery to siaha a aké financie sú v určitých operačných programoch poskytované. Výšky rozpočtov, ktoré sú poskytované na konkrétne operačné programy, nie sú nízke a preto je veľmi zaujímavým faktom, že Slovensko stále nenapreduje k vyššej vyspelostnej úrovni, ako ostatné členské štáty Európskej únie.

2.2 Postupy práce a využité podklady

V rámci teoretickej časti práce boli dôkladne spracované odborné poznatky, ktoré sa dotýkajú riešenej problematiky, a to podpory obcí zo štrukturálnych fondov Európskej únie. Spracované teoretické poznatky majú tri druhy charakteru, ktorým je legislatívny charakter (jedná sa o rôzne legislatívne dokumenty, ako napríklad zákony Slovenského štátu alebo Európskej únie), druhým je bibliografický charakter (tu sa jedná o rôzne odborné publikácie, či články) a posledným je internetový charakter (v tomto prípade sa jedná o odborné webové lokality alebo odborné internetové články a podobne). Na základe spracovania jednotlivých typov zdrojov bolo možné zostaviť teoretickú časť práce s komplexným charakterom. Tieto poznatky mali za účel bližšie osvetliť riešenú problematiku záverečnej práce. Vyššie uvedené zdroje boli súčasťou systematického postupu pri vyhotovovaní práce a jedná sa o nasledovný postup:

- Oboznámenie sa s aktuálnym dianím vo svete v rámci riešenej oblasti;
- Voľba aktuálneho problému, a teda hlavná téma záverečnej práce, spolu s určením dôvodu, prečo práve táto téma;
- Absolvovanie prieskumu riešenej problematiky práce, zber informácií a podobne;
- Stanovenie hlavného cieľu práce;
- Vypracovanie systematickej štruktúry záverečnej práce;
- Vypracovanie zoznamu použitej literatúry;
- Spracovanie jednotlivých segmentov teoretickej časti záverečnej práce;
- Zabezpečenie potrebných údajov z programového obdobia 2014 – 2020 využitých v praktickej časti práce;
- Analyzovanie a následné vyhodnotenie získaných údajov;
- Navrhnutie zodpovedajúcich odporúčaní pre zlepšenie aktuálneho stavu v danej oblasti;
- Kompletizácia všetkých segmentov záverečnej práce do finálnej podoby.

Riadenie sa týmto systematickým postupom práce slúži ako efektívny nástroj na naplnenie všetkých aspektov, ktorými má záverečná práca disponovať. Finálna kompletizácia jednotlivých segmentov práce vedie v konečnom dôsledku k jej komplexnému charakteru.

Okrem využitých podkladov a systematického postupu práce bol dôležitý výber a následná aplikácia určitých metód. Jedná sa o metódy ako napríklad analýza, či dedukcia. Tieto metódy sú bližšie špecifikované v nasledovnej kapitole.

2.3 Metódy využité v rámci práce

Jednou z podstatných metód použitých v záverečnej práci je metóda analýzy. Táto metóda je najviac využívanou metódou vôbec. Je to z toho dôvodu, že jej hlavnou náplňou je obecné skúmať jednotlivé aspekty atribútov. V podstate rozkladá celky na jednotlivé časti a podrobne ich skúma. Metóda analýzy je pravým opakom od metódy syntézy, ktorá naopak spája jednotlivé časti do komplexných celkov. Túto metódu sme aplikovali v rámci 1. kapitoly, kde je analyzovaný rozvoj miest a obcí na Slovensku, kompetencie, ktoré majú obce, taktiež je analyzované aj legislatívne prostredie rozvoju miest a obcí na Slovensku, či finančná politika tejto oblasti. Na základe charakteru práce bola analýza využitá i v skúmaní podpory miest a obcí na Slovensku a samozrejme boli zanalyzované aj možnosti podpory, ktoré sú mestám a obciam poskytované v rámci riešeného programového obdobia.

Ďalšou metódou, ktorá bola v práci aplikovaná je metóda dedukcie. Táto metóda predstavuje súhrn tvrdení, ktoré boli dosiahnuté na základe dostupných poznatkov, či vedomostí. Teda sa jedná o vytváranie vlastných záverov na základe dostupných informácií týkajúcich sa riešenej problematiky. V tomto prípade je teda možné vidieť aplikovanie tejto metódy v časti práce zameranej na odporúčanie pre danú problematiku. Na základe dosiahnutých teoretických poznatkov, zanalyzovaním a vyhodnotením potrebných údajov v praktickej časti práce bolo možné poukázať na konečné výsledky a následne vydedukovať návrhy odporúčaní pre zlepšenie aktuálnej situácie v oblasti riešenej problematiky.

Uvedené metódy boli aplikované v jednotlivých segmentoch záverečnej práce, kde zastali úlohu plnohodnotného nástroja v rámci jej vypracovania. Ich výslednou hodnotou bolo naplnenie hlavného cieľa záverečnej práce.

2.4 Charakteristika výstupných údajov príspevkov

Databázu realizovaných projektov v rámci Slovenskej republiky za roky 2014-2020 sme vytriedili a zamerali sme sa na štyri operačné programy, z ktorých obce čerpali najviac

finančných prostriedkov. Abstrahovali sme aj od projektov realizovaných prostredníctvom operačných programov cezhraničnej spolupráce.

Prostredníctvom nami vybraných operačných programov bolo na Slovensku realizovaných 3144 projektov, na ktoré boli poskytnuté finančné prostriedky vo výške 925 790 649,37 €. Nižšie uvedená tabuľka zobrazuje počet projektov a výšku poskytnutých príspevkov pre jednotlivé operačné programy.

Operačný program	Príspevok únie (€)	Počet projektov
Integrovaný regionálny operačný program	223 844 444,44	880
Operačný program Integrovaná infraštruktúra	83 723 499,34	254
Operačný program Kvalita životného prostredia	473 854 986,33	1024
Operačný program Ľudské zdroje	144 367 719,26	986
CELKOM	925 790 649,37	3 144

Tabuľka 1 Prehľad príspevkov od Európskej únie v rámci operačných programov

Na základe vyššie spracovaných údajov možno konštatovať, že najviac finančných prostriedkov bolo poskytnutých v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia a to vo výške 473 854 986,33 €, vďaka ktorým bolo realizovaných 1 024 projektov. Prostredníctvom operačného programu Ľudské zdroje sa podarilo realizovať 986 projektov, na ktoré bolo vyčerpaných 144 367 719,26 €. Integrovaný regionálny operačný program poskytol 223 844 444,44 € na realizáciu 880 projektov. Žiadateľmi a prijímateľmi pomoci v rámci Regionálneho operačného programu sú subjekty v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora (s výnimkou území nachádzajúcich sa na území Bratislavského samosprávneho kraja). Najnižší príspevok vo výške 83 723 499,34 smeroval Operačnému programu Integrovanej infraštruktúry prostredníctvom ktorého bolo realizovaných 254 projektov.

3 Výsledky práce a diskusia

Nasledovná kapitola predstavuje praktický výstup predloženej záverečnej práce, kde ide predovšetkým o analyzovanie dostupných údajov z databázy Slovenskej republiky za Programové obdobie 2014 – 2020. Jedná sa o analyzovanie údajov, ktoré pochádzajú zo štyroch konkrétnych operačných programov, z ktorých obce na svoj rozvoj čerpali najviac (Integrovaný regionálny operačný program, Operačný program Integrovaná infraštruktúra, Operačný program Kvalita životného prostredia a Operačný program Ľudské zdroje). Najskôr si zanalyzujeme príspevky, ktoré boli poskytnuté zo strany Európskej únie pre jednotlivé slovenské samosprávne kraje. Následne budeme bližšie skúmať príspevky na konkrétne slovenské okresy a konkrétnejšie príspevky poskytnuté pre 1 obyvateľa v rámci daného okresu. Poukázanie na rozdielnosť výšky udeleného príspevku na jedného obyvateľa v rámci okresu osvetlí rozdielnosť, ktorá predstavuje širokú škálu úrovne týchto okresov, t.j. od najzaostalejších okresov až po tie najvyspelejšie.

3.1 Analyzovanie aktuálneho stavu riešenej problematiky

V tejto časti poukážeme na poskytnutie finančných prostriedkov v rámci jednotlivých slovenských samosprávnych krajov a taktiež počet projektov, ktoré boli v jednotlivých krajoch realizované. Všetky tieto údaje sú zaznamenané v nasledujúcej *Tabuľke 2 Príspevok pre určitý samosprávny kraj a realizované projekty v rámci neho.*

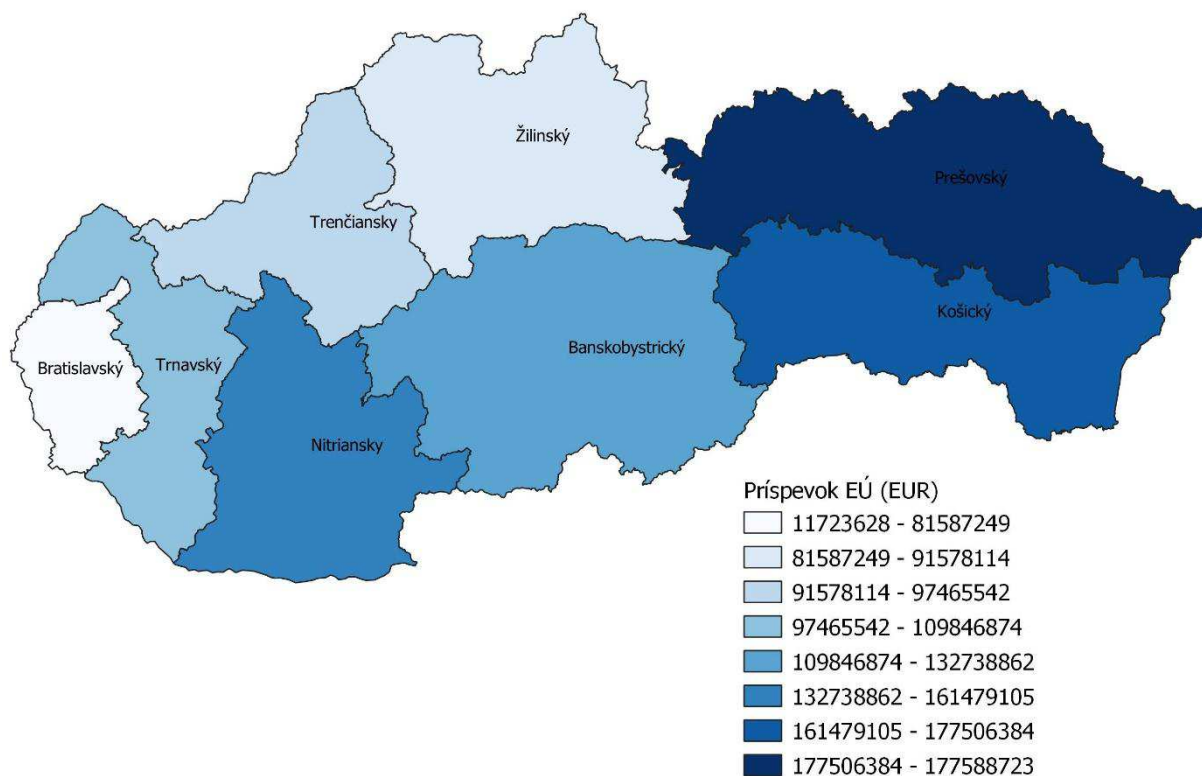
Kraj	Príspevok únie [€]	Počet projektov
Banskobystrický kraj	118 697 819,4	413
Bratislavský kraj	11 723 627,63	78
Košický kraj	177 494 621,7	460
Nitriansky kraj	156 140 599,3	462
Prešovský kraj	177 588 723,3	810
Trenčiansky kraj	91 581 562,66	282
Trnavský kraj	100 995 929,1	282
Žilinský kraj	91 567 766,21	357
CELKOVÝ SÚČET	925 790 649,4	3 144

Tabuľka 2 Príspevok pre určitý samosprávny kraj a realizované projekty v rámci neho

Jedná sa o projekty, ktoré svojou realizáciou majú zabezpečiť podporu pre rozvoj jednotlivých okresov spadajúcich do samosprávnych krajov. V tomto prípade platí, že čím nižšie poskytnutý príspevok pre kraj a menej realizovaných projektov, tým vyspelejšia úroveň konkrétneho samosprávneho kraja.

Na základe vyššie uvedených údajov možno konštatovať, že z celkového počtu 3 144 realizovaných projektov je priemerom 393 projektov na kraj. V Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji, ktoré sa radia k najmenej rozvinutým krajom Slovenska, bolo realizovaných 1 683 projektov v celkovej hodnote 473 781 164,4 €. Na porovnateľnej úrovni s týmito kraji sa vo výške poskytnutých finančných prostriedkov nachádza aj Nitriansky a Žilinský kraj. V Trnavskom, Trenčianskom a Bratislavskom kraji sa počet realizovaných projektov v rozpočtovom období 2014 – 2020 výrazne odchyľil od priemeru smerom nadol. Väčšina najmenej rozvinutých obcí sa vyskytuje na území východného Slovenska a kde bola realizovaná viac ako tretina z celkového počtu projektov. Osobitnú pozornosť si zaslúži Prešovský kraj, kde sa počet realizovaných projektov rovná viac ako dvojnásobku priemeru.

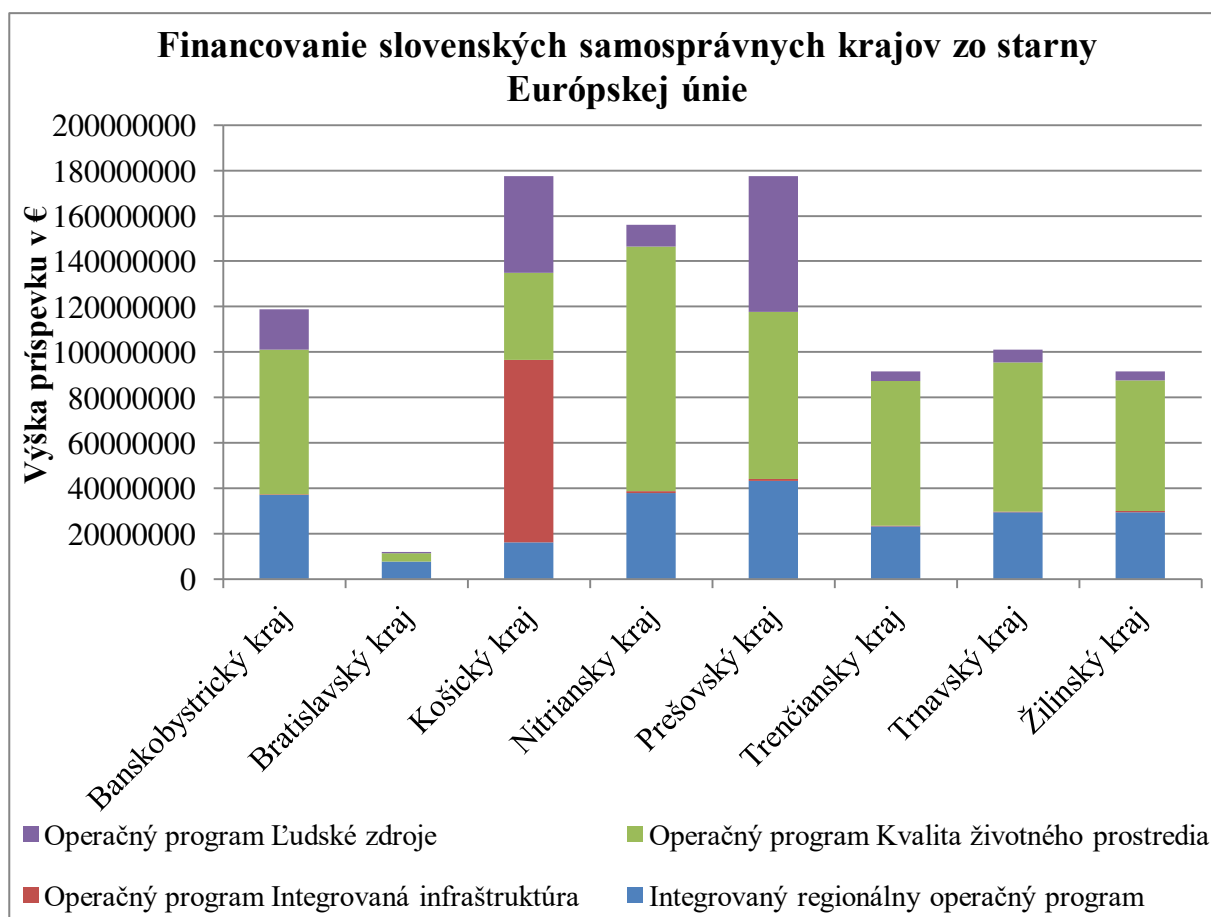
Ako konkrétny ukazovateľ pre výšku poskytovaných finančných prostriedkov sme zostavili aj mapu (*Obrázok 1 Výška finančného príspevku pre slovenské samosprávne kraje zo strany Európskej únie*), ktorá predstavuje najviac financovaný slovenský samosprávny kraj až po najmenej financovaný slovenský samosprávny kraj. Legenda mapy poukazuje na výšku finančného rozmedzia poskytovaných príspevkov pre daný samosprávny kraj.

Obrázok 1 Výška finančného príspevku pre slovenské samosprávne kraje zo strany Európskej únie

Na Obrázku 1 je zreteľne vidieť, že najvyšší finančný príspevok bol pridelený Prešovskému samosprávnemu kraju a je to z toho dôvodu, ako bolo naznačené, že tento kraj disponuje najvyšším počtom zaostalých okresov v rámci celého Slovenska. Preto tento kraj obdržal najvyššiu čiastku spomedzi všetkých, aby značne podporil potrebné oblasti pre zvýšenie svojej úrovne. Naopak najnižšiu sumu získal Bratislavský samosprávny kraj, a to z toho dôvodu, že práve tento kraj je svojou úrovňou najvyspelejší.

Okrem tabuľky a mapového podkladu sme vyhotovili aj Graf 1, ktorý slúži aj grafické vyhotovenie výsledkov analýzy vykonanej za účelom analyzovať aktuálny stav riešenej problematiky. Graf 1 prehľadne zobrazuje výšku poskytnutej pomoci na úrovni krajov podľa nami skúmaných operačných programov. Zo zobrazenia vyplýva, že najväčšiu časť finančných prostriedkov čerpal Prešovský a Košický kraj, ktoré patria k najmenej rozvinutým územným jednotkám.

Graf 1 Financovanie slovenských samosprávnych krajov zo strany Európskej únie

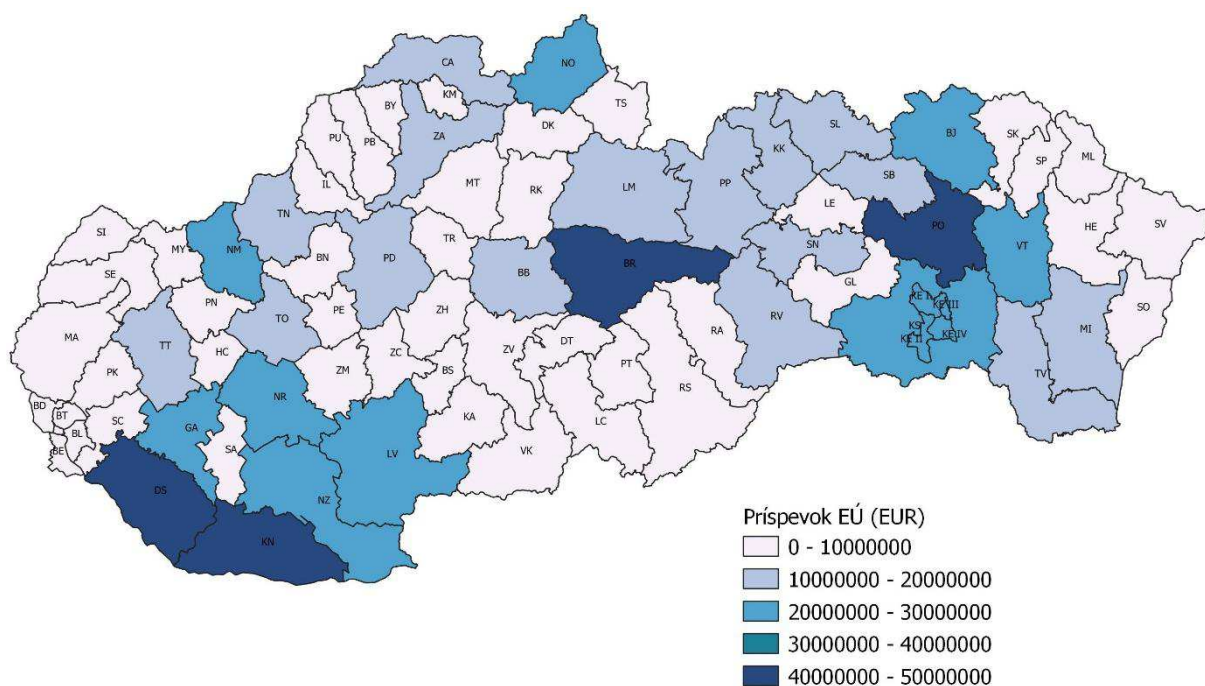
Prešovský kraj čerpal najväčšiu finančných prostriedkov z operačného programu Kvalita životného prostredia. Väčšina prostriedkov smerovala na štvrtú prioritnú os *Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch*. Vzhľadom na to, že v Prešovskom kraji sa nachádza významný počet obcí obývaných marginalizovanými rómskymi komunitami, opodstatnená je aj suma výdavkov vo výške 54 764 632,5 € na piatu a šiestu prioritnú os (*Integrácia marginalizovaných rómskych komunít a Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít*) operačného programu Ľudské zdroje.

V Košickom kraji jednoznačne prevládajú výdavky na oblasť integrovanej infraštruktúry. Išlo o 96% z celkovej sumy, ktorú Slovensko čerpalo v tomto operačnom programe. Finančné prostriedky boli použité projekt, ktorého predmetom bola modernizáciu električkových tratí mesta Košice. Cieľom bolo skvalitniť a zatraktívniť tento typ dopravy a tým zvýšiť počet cestujúcich, ktorí uprednostnia verejnú dopravu pred individuálnou. V Košickom kraji rovnako ako v Prešovskom, tvoria rozsiahlu časť územia

obce obývané marginalizovanými rómskymi komunitami. Touto skutočnosťou vieme odôvodniť rozsiahlu časť výdavkov v rámci operačného programu Ľudské zdroje konkrétne na piatu a šiestu prioritnú os (*Integrácia marginalizovaných rómskych komunít a Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít*).

Najmenšiu časť poskytnutých finančných prostriedkov v rámci štrukturálnych fondov čerpal Bratislavský kraj. Realizované projekty boli prevažne v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu. Išlo však o minimálnu časť z celkovej sumy pre Slovensko. Táto značná rozdielnosť vo výške finančného príspevku je spôsobená aj tým, že Bratislavský samosprávny kraj zaznamenáva spomedzi ostatných najvyššiu životnú úroveň. Táto skutočnosť je dôvodom, že vo väčšine prípadov boli subjekty z Bratislavského kraja neoprávnení žiadatelia a prijímatelia pomoci.

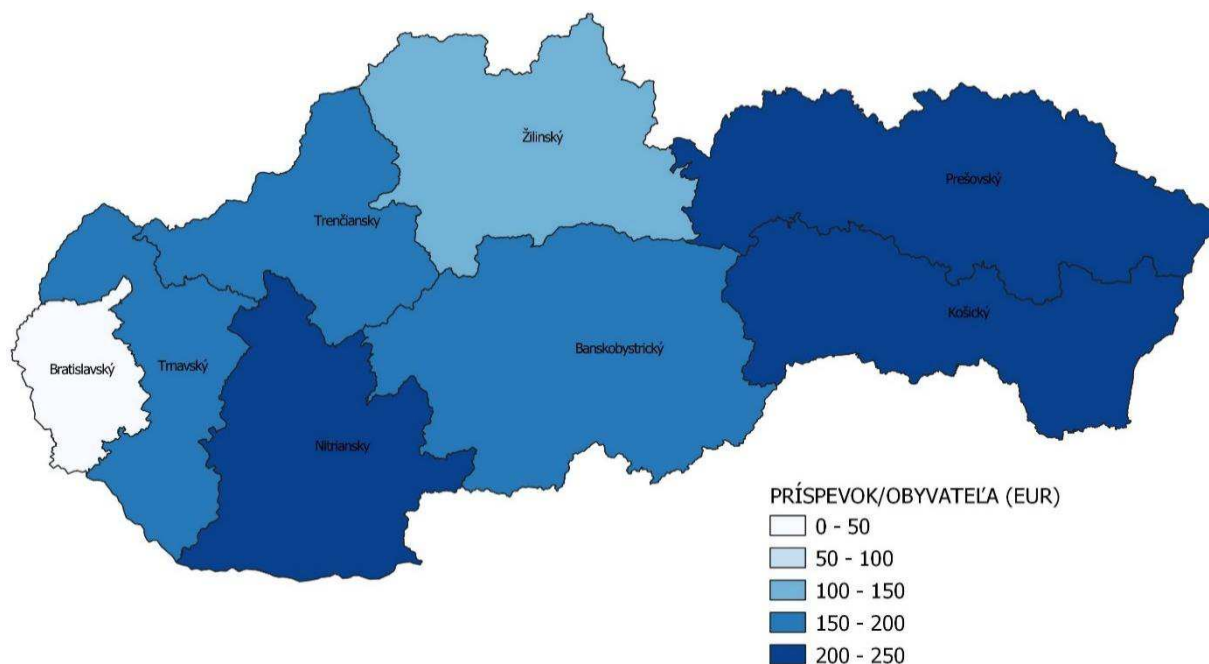
Okrem analyzovania financovania slovenských samosprávnych krajov sme sa zamerali bližšie aj na poskytovanie finančného príspevku zo strany Európskej únie pre slovenské okresy. Ako prehľadný súhrn tejto oblasti sme vytvorili mapový podklad, ktorý zahrnuje celé územie Slovenska a v ňom sú vyznačené všetky slovenské okresy, pričom je každý jeden farebne vyznačený na základe výšky poskytnutého príspevku. Z Obrázku 2 teda vyplýva, že najvyšší finančný príspevok spomedzi všetkých okresov získali okres Prešov, okres Brezno, okres Dunajská Streda a okres Komárno, kde ich výška poskytnutého príspevku predstavuje rozmedzie od 40 miliónov € do 50 miliónov €. Najnižšie poskytnuté príspevky predstavujú rozhranie od 0 € do 10 miliónov €, kde bol poskytnutý príspevok v tomto rozmedzí pre okresy ako napríklad Myjava, Malacky, Detva, Veľký Krtíš, Snina, Svidník a ďalšie. Druhé najnižšie rozmedzie výšky príspevku predstavuje hodnotu od 10 miliónov € do 20 miliónov €, kde sa jedná napríklad o okresy ako Michalovce, Sabinov, Liptovský Mikuláš, Trenčín, Trnava a ďalšie. Rozmedzie finančného príspevku v hodnote od 20 miliónov € až po 30 miliónov € získali okresy ako Námestovo, Bardejov, Košice I, II, III, IV, Košice a okolie, Nové Mesto nad Váhom, Nové Zámky a ďalšie. Obrázok 3 poukazuje na rôznorodosť výšky financovania okresov. Či už prihliadame na financovanie v rámci jednotlivých okresov alebo na to prihliadame z pohľadu ich začlenenia do území slovenských samosprávnych krajov. Už v tomto prípade sa prejavujú regionálne rozdiely, ktoré nastávajú medzi jednotlivými územiami Slovenska.

Obrázok 2 Výška finančného príspevku pre slovenské okresy zo strany Európskej únie

3.2 Analýza údajov databázy a hodnotenie čerpania podpory za jednotlivé okresy

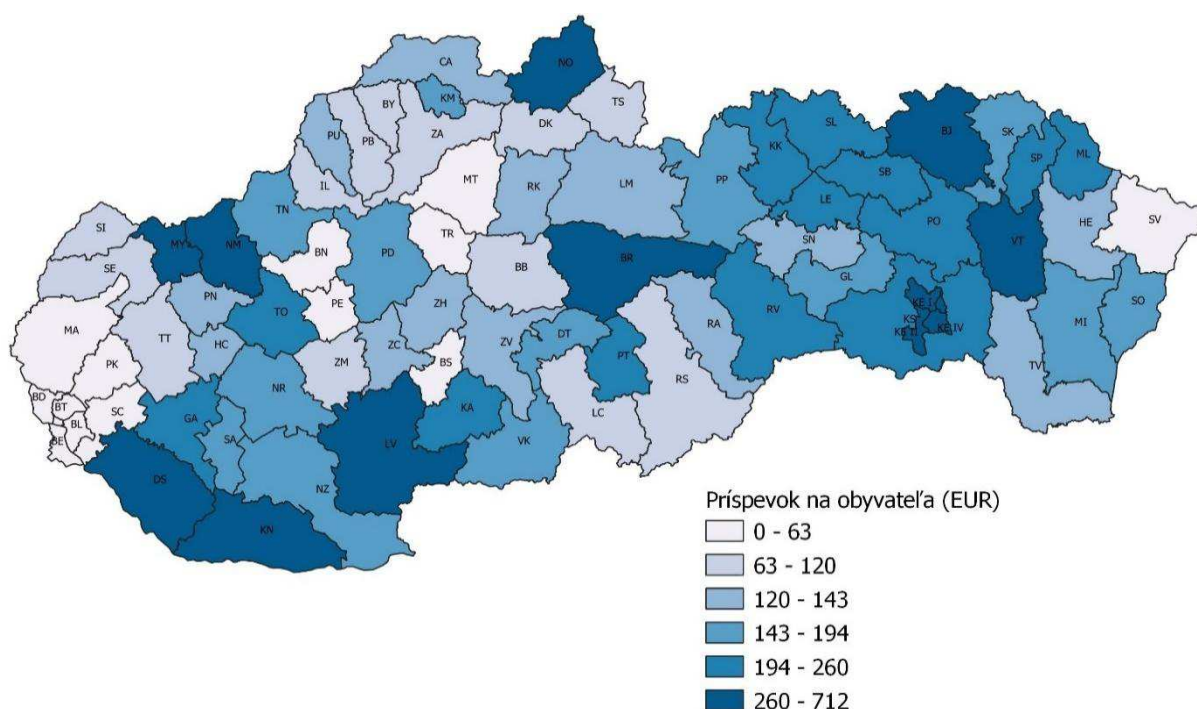
V rámci tejto kapitoly sa zameriame na analyzovanie finančných príspevkov, ktoré poskytla Európska únia jednotlivým krajom a okresom Slovenska. Taktiež poukážeme na to, aká výška finančného príspevku v danom okrese vychádza na jedného obyvateľa. V rámci tejto analýzy zistíme, ktorý okres získava najviac na jedného občana a ktorý naopak najmenej. Taktiež sa na základe týchto výsledkov dá posúdiť, aké veľké regionálne rozdiely sa na základe toho vytvárajú. Avšak najskôr poukážeme na tieto hodnoty v rámci slovenských samosprávnych krajov, pričom preukážeme, aké finančné rozmedzie pripadá na jedného obyvateľa v rámci jednotlivých samosprávnych krajov. Ako ukazovateľ týchto hodnôt nám poslúži mapový podklad Obrázok 3.

Obrázok 3 Výška finančného príspevku pre slovenské samosprávne kraje na jedného obyvateľa zo strany Európskej únie

Z Obrázku 3 jasne vidíme, že Nitriansky samosprávny kraj, Košický samosprávny kraj a Prešovský samosprávny kraj disponujú najvyšším finančným rozhraním poskytovaného príspevku na jedného obyvateľa kraja. Toto rozmedzie predstavuje od 200 € až po 250 € na jedného obyvateľa kraja. Druhým najvyšším rozmedzím finančnej podpory je od 150 € do 200 €, kde výška tohto príspevku na jedného obyvateľa pripadá Trnavskému samosprávnemu kraju, Trenčianskemu samosprávnemu kraju a Banskobystrickému samosprávnemu kraju. Výška príspevku 100 až 150 € na jedného obyvateľa kraja, pripadá len na Žilinský samosprávny kraj. Ako posledný je Bratislavský samosprávny kraj a v rámci neho pripadá na jedného obyvateľa výška príspevku od 0 do 50 €, čo je najnižšia hranica poskytovaného príspevku na jedného obyvateľa v rámci slovenských samosprávnych krajov.

Ako podklad údajov pre analyzovanie poskytnutia finančného príspevku pre okresy a finančného príspevku na jedného obyvateľa slúži Príloha 7. V nej sú zaznamenané všetky okresy, výška poskytnutej finančnej podpory pre okres, počet obyvateľov v okrese a výška finančného príspevku na jedného obyvateľa okresu. Okrem tabuľky sme vyhotovili i Obrázok 4, ktorý poukazuje na jednotlivé slovenské okresy, a tie sú farebne vyznačené na základe výšky finančného príspevku zo strany Európskej únie pre jedného obyvateľa v konkrétnom okrese. Najtmavšia farba predstavuje najvyšší poskytovaný finančný príspevok a naopak najsvetlejšia farba predstavuje okresy, v ktorých na jedného občana pripadá najnižší finančný príspevok.

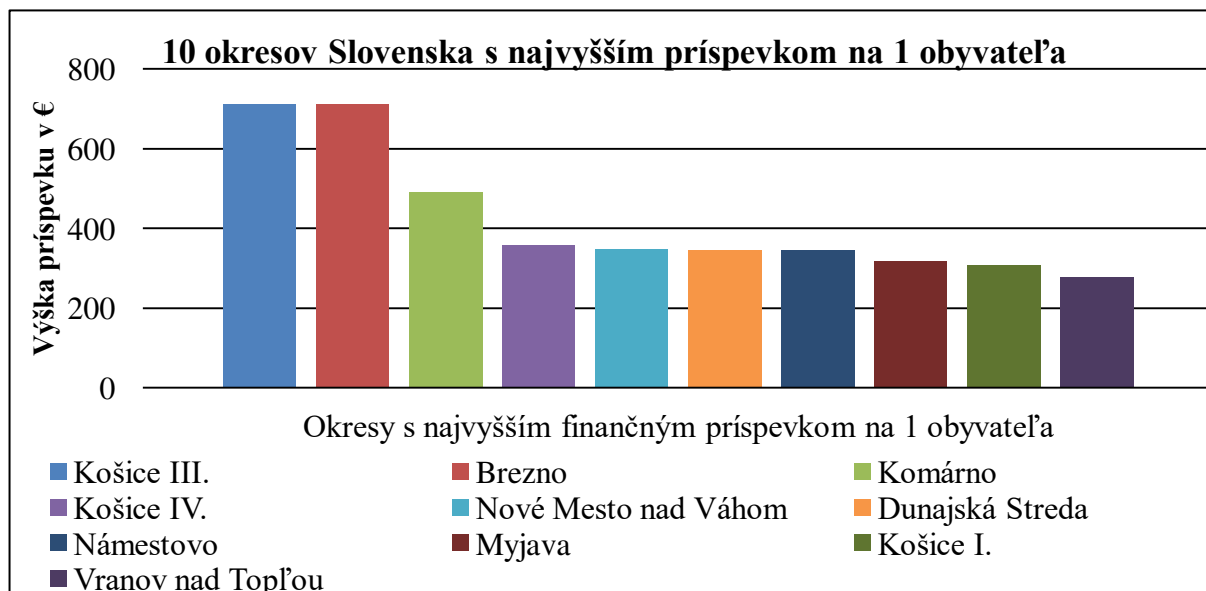

Obrázok 4 Výška finančného príspevku pre slovenské okresy na jedného obyvateľa zo strany Európskej únie

Z Obrázku 4 možno vyčítať, že okresmi, v ktorých pripadajú najvyššie finančné príspevky na jedného obyvateľa sú napríklad okres Košice III. (počet obyvateľov – 28 810, kde príspevok na jedného obyvateľa je 712,096 €), okres Brezno (počet obyvateľov – 61 630, kde príspevok na jedného obyvateľa je 711,812 €), okres Komárno (počet obyvateľov – 101 923, kde príspevok na jedného obyvateľa je 490,499 €), okres Košice IV. (počet obyvateľov – 60 109, kde príspevok na jedného obyvateľa je 356,686 €), okres Nové Mesto nad Váhom (počet obyvateľov – 62 532, kde príspevok na jedného obyvateľa

je 348,285 €), okres Dunajská Streda (počet obyvateľov – 121 891, kde príspevok na jedného obyvateľa je 345,396 €), okres Námestovo (počet obyvateľov – 62 448, kde príspevok na jedného obyvateľa je 344,424 €), okres Myjava (počet obyvateľov – 26 456, kde príspevok na jedného obyvateľa je 318,037 €), okres Košice I. (počet obyvateľov – 67 542, kde príspevok na jedného obyvateľa je 307,316 €), okres Vranov nad Topľou (počet obyvateľov – 80 692, kde príspevok na jedného obyvateľa je 278,178 €) a podobne. Naopak okresy, kde pripadá najnižší príspevok na jedného obyvateľa okresu sú napríklad okres Turčianske Teplice (počet obyvateľov – 15 888, kde príspevok na jedného obyvateľa je 36,611 €), okres Pezinok (počet obyvateľov – 64 697, kde príspevok na jedného obyvateľa je 42,336 €), okres Banská Štiavnica (počet obyvateľov – 16 103, kde príspevok na jedného obyvateľa je 43,130 €), okres Snina (počet obyvateľov – 36 358, kde príspevok na jedného obyvateľa je 48,787 €), okres Senec (počet obyvateľov – 88 052, kde príspevok na jedného obyvateľa je 49,448 €), okres Partizánske (počet obyvateľov – 45 704, kde príspevok na jedného obyvateľa je 55,217 €), okres Bánovce nad Bebravou (počet obyvateľov – 36 379, kde príspevok na jedného obyvateľa je 56,746 €), okres Martin (počet obyvateľov – 96 5050, kde príspevok na jedného obyvateľa je 57,804 €), okres Malacky (počet obyvateľov – 73 985, kde príspevok na jedného obyvateľa je 62,588 €), okres Senica (počet obyvateľov - 60 473, kde príspevok na jedného obyvateľa je 76,404 €) a podobne. Okrem mapového podkladu sme vyhotovili i ďalšie grafy, ktoré slúžia ako grafické vyjadrenie získaných údajov a ich lepší prehľad o tom, ktorý okres získava na jedného obyvateľa najvyšší, či najnižší príspevok. Keďže sa jedná až o 74 okresov vybrali sme 10 tých najvyššie financovaných a 10 tých najnižšie financovaných kvôli prehľadnosti grafov.

Graf 2 predstavuje desať slovenských okresov, ktoré v rámci Programového obdobia 2014 – 2020 získali najvyššie finančné príspevky na jedného občana konkrétneho okresu.

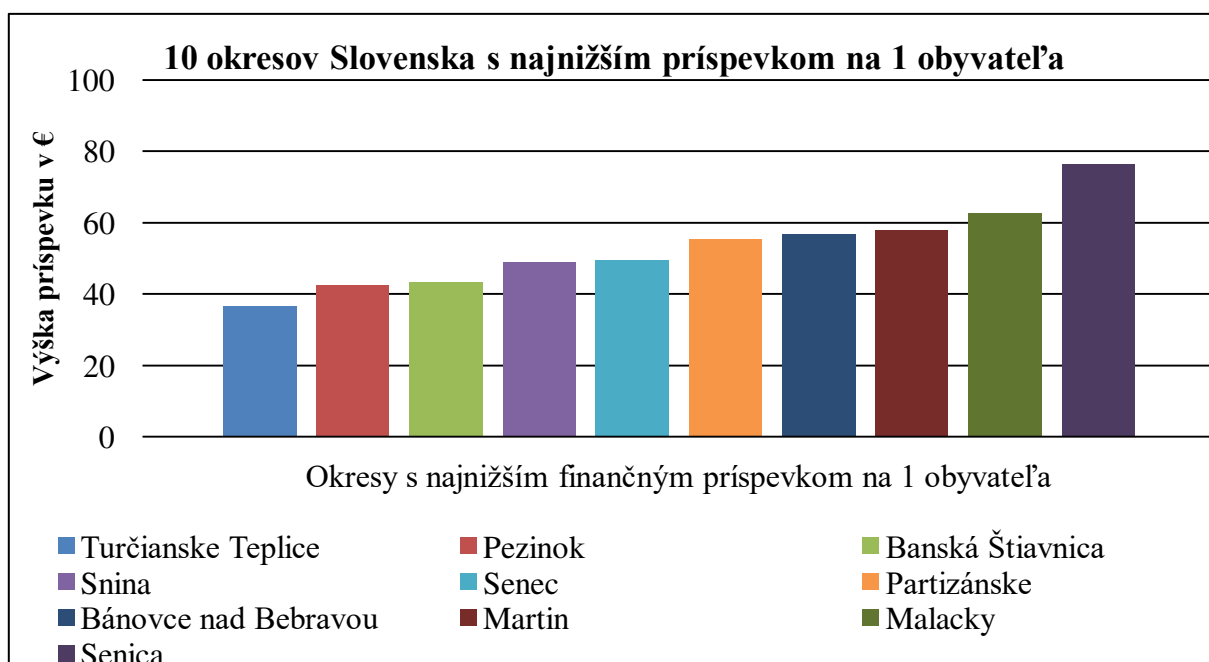

Graf 2 10 okresov Slovenska s najvyšším príspevkom na 1 obyvateľa

V Grafe 2 jasne vidieť klesajúcu tendenciu hodnôt, čo predstavuje zoradenie jednotlivých okresov na základe výšky získaného finančného príspevku, pričom sa jedná o poradie od najvyššieho príspevku po ten nižší. Najvyšší finančný príspevok získal okres Košice III, t.j. 712,096 €. V rámci tohto okresu predstavuje výška príspevku na jedného obyvateľa výhodný pomer poskytnutého príspevku pre okres a jeho počet obyvateľov. Košice III patria k okresom s nižším počtom obyvateľov, a to konkrétne s 28 810 obyvateľmi (t.j. vzhľadom na počet obyvateľov v jednotlivých okresoch sa Košice III umiestnili na desiatom mieste najmenej zaľudneného okresu). Hneď za ním sa umiestnil okres Brezno s výškou finančného príspevku na obyvateľa činí 711,812 €, čo je minimálny rozdiel medzi týmito okresmi. Vzhľadom na ďalších osem okresov, uvádzané dva získali výrazne vyšší príspevok ako ostatné. Napríklad tretia najvyššia hodnota získaného príspevku bola určená pre okres Komárno, kde tento príspevok predstavuje 490,499 € na jedného obyvateľa. Čo je od príspevku Brezna rozdiel až 221,313 €. Aj keď okres Komárno je za dané Programové obdobie 2014 – 2020 najviac financovaným okresom, vzhľadom na jeho vysoký počet obyvateľov (101 923) sa umiestnil v rámci analyzovania výšky finančného príspevku na 1 obyvateľa na treťom mieste. Ďalší výrazný skok v rámci

tohto príspevku je zaznamenaný medzi tretou a štvrtou priečkou, kde okres Košice IV získali o 133,813 € nižší príspevok na jedného obyvateľa ako okres Komárno. Nasledovné okresy (Nové Mesto nad Váhom, Dunajská Streda a Námestovo) sa pohybujú v obdobnej hladine výšky príspevku na jedného obyvateľa, kde sa jedná o rozmedzie od 348,285 € po 344,424 €. Medzi nimi nebadáť žiadny radikálny rozdiel vo výške príspevku, ale ani medzi siedmou a ôsmou priečkou, kde rozdiel vo výške príspevku predstavuje 26,387 €, t.j. 318,037 € pripadá na jedného obyvateľa okresu Myjava. Na deviatom mieste v rámci grafu sa umiestnil okres Košice I, v ktorom pripadá na jedného obyvateľa príspevok vo výške 307,316 €. Na poslednom desiatom mieste sa umiestnil okres Vranov nad Topľou, ktorému pripadol príspevok vo výške 278,178 €, čo však nepredstavuje ani zďaleka najnižší finančný príspevok na jedného obyvateľa v rámci riešených slovenských okresov. Aj keď Vranov nad Topľou získal značný finančný príspevok od EÚ (t.j. 22 446 757 €), jeho vysoký počet obyvateľov (80 692) zredukoval príspevok na jedného obyvateľa na vyššie uvedenú sumu.

Nasledovný Graf 3 predstavuje obdobnú analýzu ako predchádzajúci graf, no v tomto prípade sa zameriame zase na desať slovenských okresov, ktoré disponujú najnižším finančným príspevkom na jedného obyvateľa.

Graf 3 10 okresov Slovenska s najnižším príspevkom na 1 obyvateľa

V Grafe 3 jasne vidieť stúpajúcu tendenciu hodnôt, čo nasvedčuje tomu, že analyzované hodnoty sú zoradené od najnižšieho finančného príspevku na jedného obyvateľa v rámci daného kraja až po ten vyšší. Na základe získaných hodnôt z databázy vyplynulo, že Turčianske Teplice sú okresom s najnižším finančným príspevkom na jedného obyvateľa v rámci Slovenska. Tento príspevok činí iba 36,611 €. Tento okres je dokonca druhým okresom Slovenska s najnižším počtom obyvateľov, čo činí iba 15 888 obyvateľov. Rozdielnosť výšky príspevku na 1 obyvateľa medzi prvým a druhým miestom predstavuje iba 5,725 €. Na druhom mieste s najnižším príspevkom na obyvateľa sa umiestnil okres Pezinok, kde presná výška príspevku je 42,336 €. Aj keď Pezinok disponuje značným počtom obyvateľov (64 697), výška tohto príspevku je aj ovplyvnená tým, že Pezinok sadá do Bratislavského kraja, ktorý je najnižšie financovaným krajom Slovenska. Výška príspevku na obyvateľa je medzi Pezinkom na druhom mieste a Banskou Štiavnicou na treťom mieste, rozdielna iba 0,794 €. Aj keď na rozdiel od Pezinku má Banská Štiavnica menší počet obyvateľov (16 103), takto nízky príspevok na obyvateľa je zapríčinený najmä tým, že okres Banská Štiavnica je jedným z najnižšie financovaných okresov Slovenska. Na štvrtom mieste sa umiestnil okres Snina s výškou príspevku na obyvateľa 48,787 € a na piatom mieste to je práve okres Senec, ktorého výška príspevku predstavuje minimálny rozdiel od okresu Snina, a to iba 0,661 €. Okresy Partizánske, Bánovce nad Bebravou a Martin sa pohybujú v obdobnej rovine výšky príspevku na obyvateľa, kde sa jedná o rozmedzie od 55,217 € po 57,804 €. Mierny nárast vo výške príspevku je medzi ôsmou a deviatou priečkou, a teda medzi okresom Martin a Malacký. Pričom Malacký na deviatej priečke majú príspevok vyšší o 4,784 €. Na poslednom mieste sa umiestnil okres Senica, ktorého výška príspevku na jedného obyvateľa predstavuje 76,404 €.

3.2.1 Analýza údajov databázy a hodnotenie čerpania podpory za najmenej rozvinuté okresy

Nižšie uvedená Tabuľka 3 sa zameriava na najmenej rozvinuté okresy a prehľadne zobrazuje celkové čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ ale aj príspevok na jedného obyvateľa

Najmenej rozvinuté okresy	Príspevok EÚ [€]	Príspevok na obyvateľa [€]
Bardejov	20366246	261,854
Gelnica	5774154	181,338
Kežmarok	15890968	212,058
Košice-okolie	25640221	198,831
Levoča	7869734	233,551
Lučenec	6425056	87,309
Medzilaborce	2712465	228,015
Michalovce	16566083	149,7
Poltár	4445327	206,328
Revúca	5700728	143,465
Rimavská Sobota	9284696	110,178
Rožňava	12305375	197,562
Sabinov	13470027	223,095
Snina	1773807	48,787
Sobrance	4134977	180,97
Stropkov	4314200	209,204
Svidník	6324616	193,745
Trebišov	14954351	141,867
Veľký Krtíš	6675898	152,826
Vranov nad Topľou	22446757	278,178
Celkom	207075688	3638,861

Tabuľka 3 Čerpanie najmenej rozvinutých okresov a počet realizovaných projektov

Patria sem Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Kežmarok, Sabinov, Svidník, Vranov nad Topľou, Rožňava, Sobrance a Trebišov. V roku 2017 sa

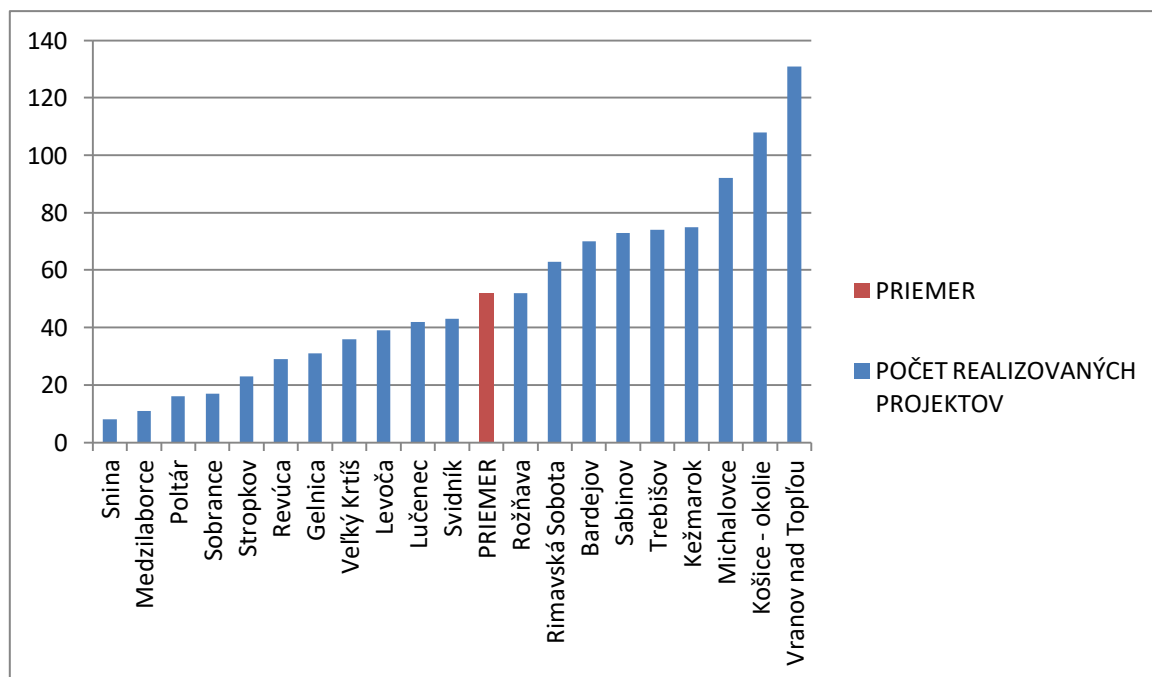
počet zvýšil o ďalšie 3 okresy a to Gelnica, Bardejov a Medzilaborce a v roku 2018 to boli Košice-okolie, Levoča, Snina, Stropkov a Michalovce. Podľa aktuálnych štatistík Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny z dňa 20.4.2020 máme teda na Slovensku 20 najmenej rozvinutých okresov.

Problémom vyššie uvedených okresov ináč nazývaných aj „hladové doliny“ možno považovať vysokú mieru nezamestnanosti, nedostatok investícií, odliv mozgov a nedostatočné podnikateľské aktivity. Tieto skutočnosti spôsobujú veľké regionálne rozdiely, ktoré sa dlhodobo snažíme odstraňovať aj prostredníctvom eurofondov.

Z vyššie uvedenej tabuľky vyplýva, že 20 najmenej rozvinutých okresov Slovenska čerpalo celkovo vyše 207 mil. €. Najviac finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ čerpali okresy Košice-okolie, Vranov nad Topľou a Bardejov a to vo výške viac ako 20 mil. €. Na približne rovnakej úrovni čerpania nenávratných finančných prostriedkov a to v sumách s rozmedzím 12-17 mil. € vidíme 5 okresov (okres Rožňava, okres Sabinov, okres Trebišov, okres Kežmarok a okres Michalovce). Z Tabuľky 3 ďalej vyplýva, že čerpanie v rozmedzí 5-10 mil. € evidujeme v ďalších 7 okresoch (okres Revúca, okres Gelnica, okres Svidník, okres Lučenec, okres Veľký Krtíš, okres Levoča a okres Rimavská Sobota). Najnižšie sumy čerpania boli zaznamenané v zvyšných 5 okresoch kde hodnoty boli vo výške menej ako 5 mil. € (okres, Poltár, okres Stropkov, okres Sobrance, okres Medzilaborce a okres Snina). V prípade, že upriamime pozornosť na hodnoty príspevku na jedného obyvateľa poradie okresov sa nám zmení. V okresoch Vranov nad Topľou, Bardejov, Levoča, Medzilaborce, Sabinov, Kežmarok, Stropkov a Poltár bol príspevok na obyvateľa viac ako 200 €. Naopak len dva okresy mali príspevok na jedného obyvateľa nižší ako 100 €. Konkrétne išlo o okres Lučenec kde bol príspevok na obyvateľa vo výške 87 € a okres Snina kde bola výška príspevku na obyvateľa necelých 50 €. V rámci najmenej rozvinutých okresov je najvyšší príspevok na jedného obyvateľa (okres Vranov nad Topľou) 5-násobne vyšší ako ten najnižší (okres Snina).

V okresoch, ktoré radíme do skupiny najmenej rozvinutých, bolo celkovo zo štrukturálnych fondov EÚ realizovaných 1 033 projektov. To predstavuje 32,86% z celkového počtu projektov, ktoré boli realizované na Slovensku (3 144 projektov). Možno konštatovať, že z celkového počtu okresov Slovenska (79 okresov) bola takmer tretina projektov realizovaných práve v 20 najzaostalejších okresoch, ktoré tvoria približne 25% územia Slovenska. To značí, že v najmenej rozvinutých okresoch Slovenska je

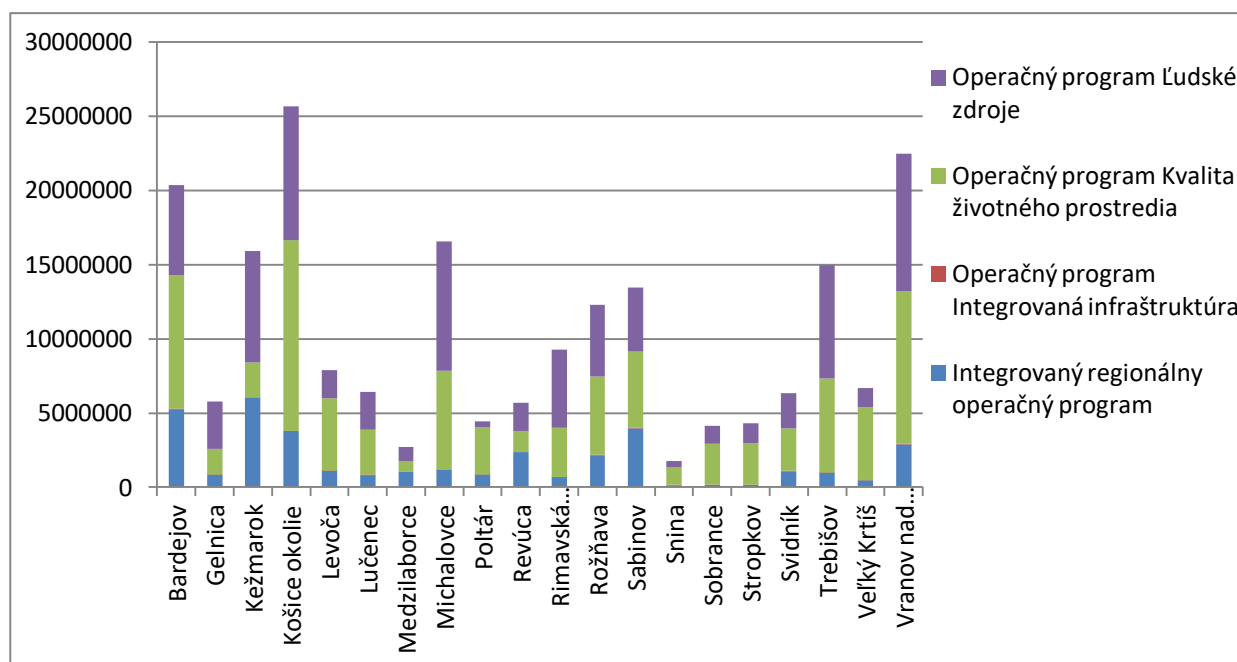
zvýšená úroveň čerpania nenávratných finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. Počet realizovaných projektov v jednotlivých najmenej rozvinutých okresoch prehľadne zobrazuje nasledujúci graf.

Graf 4 Počet realizovaných projektov v najmenej rozvinutých okresoch Slovenska

Z Grafu 4 vyplýva, že najväčší počet projektov (131 projektov) bol realizovaný v okrese Vranov nad Topľou. Naopak najmenší počet projektov bol realizovaný v okrese Snina (8 projektov). Tieto počty sa výrazne odchyľujú od priemeru (52 projektov), ktorý sme vyrátali pre týchto 20 najmenej rozvinutých okresov. Rovnako sa počty realizovaných projektov v týchto okresoch výrazne odlišujú od priemeru za všetky okresy Slovenska (40 projektov).

Nasledujúci Graf 5 zobrazuje výšku celkového čerpania finančných prostriedkov najzaostalejších okresov zo štrukturálnych fondov EÚ za obdobie 2014-2020, ktoré je rozdelené do jednotlivých operačných programov.

Graf 5 Financovanie najmenej rozvinutých okresov zo strany Európskej únie

Z Grafu 5 jasne vyplýva, výrazná rozmanitosť v celkovej výške nenávratných finančných prostriedkov jednotlivých okresov. Košice-okolie ako jediný z uvedených okresov čerpal zo štrukturálnych fondov sumu vyššiu ako 25 mil. €. Naopak najmenšiu časť prostriedkov vo výške menej ako 5 mil. € čerpali okresy Snina, Medzilaborce, Sobrance, Stropkov a Poltár. Všetky tieto okresy čerpali najväčšiu časť finančných prostriedkov z operačného programu Kvalita životného prostredia s výnimkou okresu Medzilaborce kde najrozsiahlejšiu časť tvorili prostriedky z Integrovaného regionálneho operačného programu. Jasne vidieť, že najmenej rozvinuté okresy Slovenska čerpali len minimálne, v prípade okresov Košice-okolie, Medzilaborce, Revúca, Sobrance a Stropkov, dokonca nulové čiastky z Operačného programu Integrovaná infraštruktúra. Naopak najväčšia časť finančných prostriedkov bola vo viac ako polovici okresov z operačného programu Kvalita životného prostredia s výnimkou 7 okresov a to okres Gelnica, okres Kežmarok, okres Michalovce, okres Rimavská Sobota a okres Trebišov. V týchto okresoch bola väčšina finančných prostriedkov z operačného programu Ľudské zdroje s výnimkou okresov Medzilaborce a Revúca kde prevládali finančné prostriedky z Integrovaného regionálneho operačného programu.

3.3 Diskusia

Záverečná práca porovnáva stav čerpania nenávratných finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov Európskej únie na úrovni samosprávnych krajov a okresov. Pre ucelené zhodnotenie podpory by bolo potrebné brať do úvahy finančné prostriedky všetkých operačných programov, ktoré boli čerpané subjektmi súkromného sektora, tretieho sektora a v neposlednom rade aj projekty cezhraničnej spolupráce. Takéto obsiahne hodnotenie však rozsah diplomovej práce neumožňuje.

Diplomová práca sa zameriava na projekty realizované v rámci štyroch operačných programoch, z ktorých obce čerpali najviac finančných prostriedkov. Konkrétne ide o Operačný program Ľudské zdroje, Operačný program Kvalita životného prostredia, Operačný program Integrovaná infraštruktúra a Integrovaný regionálny operačný program. Abstrahovali sme aj od projektov cezhraničnej spolupráce realizovaných v rámci vyššie uvedených operačných programov.

Spracovaním databázy čerpania nenávratných finančných prostriedkov za jednotlivé samosprávne kraje možno konštatovať, že najväčšiu časť finančných prostriedkov, či už v absolútnej hodnote, alebo hodnote prepočítanej na jedného obyvateľa, čerpal Prešovský samosprávny kraj a to z toho dôvodu, ako už bolo spomínané, že tento kraj disponuje najvyšším počtom zaostalých okresov v rámci celého Slovenska a spolu s Košickým samosprávnym krajom, patria k najmenej rozvinutým územným jednotkám. Naopak najmenšiu časť finančných prostriedkov čerpal Bratislavský kraj. Výrazná rozdielnosť v absolútnej hodnote príspevku ale aj hodnote v prepočte na obyvateľa, je spôsobená aj tým, že Bratislavský samosprávny kraj zaznamenáva spomedzi ostatných najvyššiu životnú úroveň.

Táto skutočnosť je v súlade s hlavným zámerom Únie pri distribúcii finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ v programovom období 2014-2020, ktorým je posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť. Únia sa má zamerať na zníženie rozdielov úrovni rozvoja jednotlivých regiónov a zaostalosť regiónov, ktoré patria k najviac znevýhodneným. Osobitnú pozornosť si vyžadujú vidiecke regióny, regióny zasiahnuté zmenami v priemysle a regióny znevýhodnené demografickými a prírodnými podmienkami.

Na základe toho možno predpokladať, že významný podiel v skupine *10 okresov Slovenska s najvyšším príspevkom na 1 obyvateľa* budú tvoriť práve najmenej rozvinuté

okresy Slovenska. Pozorovaním sme však zistili, že len jeden z *10 okresov Slovenska s najvyšším príspevkom na 1 obyvateľa* zároveň patrí do skupiny *20 najmenej rozvinutých okresov*.

Táto situácia môže byť zapríčinená viacerými faktormi, ako napríklad menší podiel predložených žiadostí ale aj kvalita predložených projektov menej rozvinutých okresov. Tieto skutočnosti môžu byť zapríčinené nedostatkom skúseností a informácií spojených s pomerne zložitým procesom čerpania štrukturálnych fondov Európskej únie. Pre získanie základných komplexných údajov v prípade, že človek nie je súčasťou systému, je potrebné vynaložiť veľké úsilie. Mnohé informácie, ktoré sú zverejňované majú rôzne výpovedné hodnoty, vzájomne si protirečia a sú nezrozumiteľné pre bežných ľudí. Problémom sú aj minimálne podiely financovania zo strán žiadateľov čo zvyšuje ich dopyt a nevzniká dostatočný tlak na úspornosť pri realizácii projektov. Zvýšeným dopytom žiadateľov vzniká problém s transparentnosťou rozhodnutí pri výbere projektov, ktoré získajú nenávratné finančné prostriedky vzhľadom na obmedzenia v oblasti administratívy, času ale aj finančných možností jednotlivých programov. Významným faktorom je aj proces verejného obstarávania, ktorý je zložitý a nejednotný. Za základný parameter procesu verejného obstarávania možno považovať transparentnosť, v ktorej sa prejavujú zjavné nedostatky vedúce k neefektívnosti čerpania. Rozvoj najmenej rozvinutých okresov je podstatne limitovaný aj vonkajšími faktormi, ako napríklad chýbajúca infraštruktúra, ktorá by mohla prilákať investorov a riešiť problém nezamestnanosti, ktorý je hlavným indikátorom regionálnych rozdielov.

Venovať sa problému nezamestnanosti však rozsah diplomovej práce neumožňoval. Pri hodnotení výsledkov nie je možné jasne určiť príčinu vzhľadom na abstrahovanie od čerpania finančných prostriedkov subjektmi tretieho a súkromného sektora. Práca sa zameriava len na vybrané operačné programy a nezohľadňuje ani projekty cezhraničnej spolupráce. Pre komplexné hodnotenie čerpania štrukturálnych fondov Európskej únie by bol potrebný rozsiahlejší výskum.

Záver

Táto diplomová práca je zameraná na hodnotenie podpory zo štrukturálnych fondov EÚ v priebehu aktuálneho programového obdobia 2014-2020. Cieľom práce bolo zistenie a porovnanie rozdielov v čerpaní finančných prostriedkov medzi jednotlivými samosprávnymi krajinami a okresmi v rámci Slovenska. Spracovaním databázy sme zosumarizovali dáta štyroch operačných programov, z ktorých obce čerpali najviac finančných prostriedkov, prostredníctvom ktorých sme vyhodnotili a sformulovali výsledky práce.

Na území Slovenska bolo zo štrukturálnych fondov EÚ v programovom období 2014-2020 realizovaných celkom 3 144 projektov v celkovej hodnote 925 790 650 €. Prepočet na jedného obyvateľa značí 170 €. Na úrovni krajov sa v priemere na kraj čerpalo 167 € na jedného obyvateľa, pričom najvyššie príspevky na obyvateľa sme zaznamenali v Prešovskom, Košickom a Nitrianskom kraji, kde bol príspevok na obyvateľa viac ako 210 €.

Sumarizovaním údajov za nami zvolené operačné programy možno konštatovať, že najväčšia časť podpory bola poskytnutá v rámci Operačného programu Kvalita životného prostredia a to vo výške 473 854 986,33 €, vďaka ktorým bolo realizovaných až 1 024 projektov. Naopak najmenšia časť podpory vo výške 83 723 499,34 €, bola poskytnutá z Operačného programu Integrovanej infraštruktúry, prostredníctvom ktorej bolo realizovaných 254 projektov.

Na úrovni okresov sa čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov Európskej únie značne líšilo. Najvyššiu hodnotu čerpania na jedného obyvateľa zaznamenali okresy Košice III., Brezno, Komárno, Košice IV. a Nové Mesto nad Váhom a naopak najnižšiu úroveň zaznamenali okresy Turčianske Teplice, Pezinok, Banská Štiavnica, Snina a Senec. Na základe toho nepozorujeme významnú súvislosť v regionálnom rozložení podpory.

Pri hodnotení čerpania jednotlivých okresov podľa rozlohy možno konštatovať, že väčšie okresy čerpali viac nenávratných finančných prostriedkov ako tie menšie. V okresoch krajských miest, ktoré disponujú najväčším počtom obyvateľov, sme však nezaznamenali najvyššie hodnoty čerpania.

Najväčší počet realizovaných projektov (konkrétne 165 projektov) sme zaznamenali v okrese Prešov. Táto hodnota sa výrazne odlišuje od priemeru, ktorý sme vyrátali na 40 realizovaných projektov na okres.

Osobitnú pozornosť sme venovali najmenej rozvinutým okresom Slovenska, kde práve kvôli vysokej miere nezamestnanosti, nedostatku investícií a nedostatočným podnikateľským aktivitám vznikajú veľké regionálne rozdiely. Na prekonanie týchto regionálnych nerovností slúžia aj štrukturálne fondy Európskej únie, ktoré by mali smerovať primárne do týchto oblastí. V týchto najmenej rozvinutých okresoch bola realizovaná takmer tretina z celkového počtu projektov. Najviac ich bolo realizovaných v okrese Vranov nad Topľou, kde bola aj najvyššia hodnota príspevku na obyvateľa. Príspevok zo štrukturálnych fondov Európskej únie v absolútnych číslach bol najvyšší v okrese Košice – okolie. Naopak najnižšie hodnoty vo všetkých sledovaných oblastiach (príspevok zo štrukturálnych fondov Európskej únie v absolútnych číslach, v prepočte na obyvateľa ale aj počet realizovaných projektov) dosahoval okres Snina.

Podstatou štrukturálnych fondov Európskej únie je znižovanie regionálnych rozdielov, preto je potrebné venovať zvýšenú pozornosť práve oblastiam, ktoré patria do skupiny menej rozvinutých. Vzhľadom na vyššie spomínané faktory, ktoré môžu zapríčiniť rozdiely v miere čerpania pomoci, je nevyhnutné prepracovať a zjednodušiť proces čerpania a zvyšovať povedomie o možnostiach a postupoch pri predkladaní žiadostí a tým zvyšovať efektívnosť čerpania pomoci.

Prehľad použitej literatúry

BALDWIN, R., WYPLOSZ, CH. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, 2008. s.480. ISBN 978-80-247-1807-1.

Centire: *Všetky operačné programy pre Slovensko schválené*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-11]. Dostupné na: <https://www.centire.com/sk/novinky/vsetky-operacne-programy-pre-slovensko-schvalene>.

Deník veřejné správy: *Financovanie obcí v podmienkach Slovenskej republiky*. [online]. Praha, 2014. [cit. 2020-01-10]. Dostupné na: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6635344>.

eTrend: *Budúcnosť slovenských miest je inteligentná*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2019-12-29]. Dostupné na: <https://www.etrend.sk/technologie/buducnost-slovenskych-miest-je-inteligentna.html>.

Euroekonom: *Externé zdroje financovania*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2019-12-20]. Dostupné na: <https://www.euroekonom.sk/externe-zdroje-financovania-podniku/>.

Európska komisia: *Európske štrukturálne a investičné fondy 2014-2020*. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre regionálnu politiku, 2016. s.418. ISBN 978-92-79-39448-5.

Európska únia: *Mestá a obce a fondy EÚ 2014-2020*. Bratislava: Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu, 2019. s.135. ISBN 978-80-972677-6-6.

Európska únia: *Spolupráca medzi regiónmi a krajinami*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2019-12-12]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sk/policy/cooperation/.

FURIK, A., SZALAI, P. *Smart Cities: Budúcnosť miest v Európe*. [online]. Bratislava, 2017. [cit. 2019-12-30]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/digitalizacia/linksdossier/smart-cities-buducnost-miest-v-europe/>.

HANSEN, N. M. *The Structure and Determinants of Local Public Investment Expenditures*. In MIT Press Journal – The Review of Economics and Statistics. Ročník 47, číslo 2, 1965. s.150-162. ISSN 1530-9142.

HUBA, M. a kol. *Trvalo udržateľný rozvoj: Výzva pre Slovensko*. Bratislava: Regionálne environmentálne centrum pre krajiny strednej a východnej Európy REC Slovensko, 2001. ISBN 80-968591-7-X.

HUBA, M. a kol. *Miestna Agenda 21 – Udržateľný rozvoj obcí a mikroregiónov na Slovensku*. Bratislava: Regionálne environmentálne centrum pre krajiny strednej a východnej Európy REC Slovensko, 2002. ISBN 80-968850-1-4.

CHRISTALLER, W. *Die Zentralen Orte in Süddeutschland*. Jena: Gustav Fischer Verlag, 1933. s. 331.

JANČÍK, Ľ. *Čo patrí medzi kompetencie miest a obcí*. [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://dennik.hnonline.sk/servisne-prilohy/97792-co-patri-medzi-kompetencie-miest-a-obci>.

KLIMKOVSKÝ, D. *Financovanie obcí v podmienkach Slovenskej republiky*. In *Obec a finance*. Číslo 13, 2017. s.68-71.

KOZOVÁ M. a kol. *Udržateľný rozvoj – od teórie k praxi*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 2009, s.92. ISBN 978-80-223-2738-1.

KRASNEC, P., KOZOVÁ, M. *Trvalo udržateľný rozvoj*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2000, s.128. ISBN 80-7137-854-2.

LANDRY, CH. *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. Londýn: Earthscan Publications, 2008. s.352. ISBN 978-1844075980.

Ministerstvo dopravy a výstavby SR. *Koncepcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030*. Bratislava: Stredná odborná škola polygrafická, 2018. s.35. ISBN 978-80-971914-6-7.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky: *Konvergencia ekonomiky SR k vyspelým ekonomikám – stav, rizika a scenáre*. [online]. Bratislava, 2006. [cit. 2019-12-19]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/ekonomicke-analyzy/13-konvergencia-ekonomiky-sr-k-vyspelym-ekonomikam-stav-rizika-scenare-august-2006.html>.

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky: *Podpora inovatívnych riešení v slovenských mestách*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, 2019. s.87.

NOVÁČKOVÁ, D. a kol. *Európska integrácia: Od Ríma cez Maastricht po Amsterdam*. Bratislava: EUROUNION spol. s.r.o., 2000. s.341. ISBN 80-88984-13-0.

NSSR: *Národný strategický referenčný rámec 2007-2013*. Bratislava:

OKÁLI, I. a kol.: *Hospodárska politika Európskej únie a Slovenska v EÚ*. Bratislava: FMFI UK, 2004. s.354. ISBN 80-7144-140-6.

Rada Európskej únie: *Viacročný finančný rámec: tvorba výdavkov EÚ*.

SIVÁK, R., ALEXÝ, J. *Podniková ekonomika*. Bratislava: Iris, 2005. s.234. ISBN 80-89018-8-3.

Slovenská agentúra životného prostredia: *Všeobecné podmienky k poskytnutiu podpory v rámci národného projektu*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2019-12-21]. Dostupné na: http://www.zeleneobce.sk/VP_012018_ZoNFP2.pdf.

ŠIPIKAL, M. a kol. *Efekty priestorovo-neutrálnej politiky na najzaostalejšie regióny*. Kurdějov: Masarykova univerzita v Brně. 2018. s.236. ISBN 978-80-210-8969-3.

Partnerská dohoda: *Integrovaný regionálny operačný program*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-15]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/integrovaný-regionálny-operacný-program/>.

Partnerská dohoda: *Operačné programy*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-12]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy/>.

Partnerská dohoda: *Operačný program Integrovaná infraštruktúra*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-12-12]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/59-sk/operacny-program-integrovana-infrastruktura/>.

Partnerská dohoda: *Operačný program Ľudské zdroje*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-11]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/60-sk/operacny-program-ludske-zdroje/>.

Partnerská dohoda: *Program rozvoja vidieka*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-02]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/program-rozvoja-vidieka/>.

Partnerská dohoda: *Programy cezhraničnej spolupráce*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-21]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/programy-cezhranicnej-spoluprace/>.

Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu: *Mestá a obce a fondy EÚ 2014 – 2020*. Bratislava: Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu Centrálny koordinačný orgán, 2019. s.135. ISBN 978-80-972677-6-6.

Úrad vlády Slovenskej republiky: *Partnerská dohoda*. [online]. Bratislava, 2015. [cit. 2019-11-29]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy/>.

VIDA, M., KADAR, G. *Analýza faktorov konkurencieschopnosti slovenských podnikov*. In Transfer inovácií [online]. 2009, no. 13 [cit. 26.1.2013]. Dostupné na internete: <http://www.sjf.tuke.sk/transferinovacii/pages/archiv/transfer/13-2009/pdf/133-136.pdf>. ISSN 1337-7094.

VIDOVÁ, M. *Uplatňovanie investičnej pomoci formou úľavy na dani z príjmov*. [online]. Bratislava, 2018. [cit. 2019-12-12]. Dostupné na: <https://www.danovecentrum.sk/aktuality/ulavy-na-dani-z-prijmov-toptema-dc-9-2018.htm>.

VLACHYNSKÝ, K. a kol. *Podnikové financie*. Bratislava: Iura Edition, 2006. s.482. ISBN 80-8078-029-3.

Výskumná agentúra: *Slovník pojmov- Platobná jednotka*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2019-12-21]. Dostupné na: <http://www.asfeu.sk/agentura/slovník-pojmov/skupina/p/klucove-slovo/platobna-jednotka/>.

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Združenie miest a obcí: *Európske štrukturálne a investičné fondy*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2019-12-12]. Dostupné na: https://www.zmos.sk/europske-strukturalne-a-investicne-fondy-oznam/mid/408983/.html#m_408983.

ZMOS: *ZMOS rieši alternatívne financovanie municipálneho rozvoja*. [online]. Bratislava, 2019. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://www.zmos.sk/oznamy/zmos-riesi-alternativne-financovanie-municipalneho-rozvoja--0.html>.

Prílohy

Príloha 1 Slovník podstatných pojmov z riešenej oblasti

Alokácia – Vlachynský (2006, s.71) uvádza, že pojem alokácia definuje strategické rozmiestnenie finančných zdrojov, a to na základe vnímania určitých kritérií, kde je podstatným účelom znížiť finančné riziko.

Certifikačný orgán – Európska únia (2019, s.11) uvádza, že certifikačný orgán môže byť trojakého charakteru – miestny, regionálny, či národný. Jeho úlohou je koordinovať a usmerňovať zúčastnené subjekty v rámci systému finančného riadenia a postupov k nemu prislúchajúce.

Daňová úľava – Vidová (2018) uvádza, že tzv. daňové úľavy sú poskytované najmä na základe vytýčených ustanovení, ktoré sú spracované v *zákone č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov*. Takáto úľava je v podstate sumou predstavujúcou zníženie daňovej povinnosti, ktorá je ustanovená. Vyššie zmieňovaný zákon vymedzuje štyri druhy daňových úľav – daňová úľava pre registrované sociálne podniky, daňová úľava pre prijímateľa stimulov, daňová úľava pre prijímateľov investičnej pomoci a daňová úľava pre registrované sociálne podniky.

Ekonomická konvergencia Slovenskej republiky – Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2006) uvádza, že takáto konvergencia je vnímaná ako aktuálny stav približovania sa ekonomiky Slovenska ku krajinám s vyspelejšou ekonomikou (jedná sa o jej formy, stabilitu a rýchlosť vývoja a podobne).

Európska komisia – inštitúcia s právomocami iniciovania, výkonu, riadenia a kontroly. Je strážcom zmlúv a vyjadrením záujmov Spoločenstva. Funkčné obdobie komisie je päť rokov, členovia sú prijímaní na základe spoločného súhlasu členských štátov a schválenia prostredníctvom hlasovania v Európskom parlamente. Predseda EK sa zúčastňuje ako plnoprávny člen stretnutí Európskej rady.

Európsky rozvojový fond – financuje opatrenia na pozdvihnutie ekonomického a sociálneho rozvoja v krajinách Afriky, karibskej a pacifickkej oblasti. Okrem investičných programov v týchto oblastiach financuje aj projekty technickej spolupráce, schémy na podporu exportu, marketingu a predaja, ako aj pomoc v mimoriadnych situáciách a v osobitných prípadoch.

Európska únia – Rumanovská (2012) uvádza, že je spoločenstvo demokratických štátov Európy, ktoré sa dohodli na vzájomnej spolupráci s cieľom zabezpečiť mier a prosperitu.

Európska územná spolupráca – Európska únia (2019) uvádza, že európska územná spolupráca, základný kameň európskej integrácie, je mimoriadne dôležitá z hľadiska vytvorenia spoločného európskeho priestoru. Má jasnú európsku pridanú hodnotu - pomáha zaistiť, aby hranice nepredstavovali prekážky, prispieva k zblíženiu Európanov a riešeniu spoločných problémov, uľahčuje výmenu nápadov a podporuje strategické činnosti zamerané na dosiahnutie spoločných cieľov.

Externé finančné zdroje – portál Euroekonóm (2019) definuje externé finančné zdroje, ako zdroje financií, ktoré sú poskytnuté prostredníctvom externých subjektov. Ak sa jedná o poskytnutie finančných prostriedkov pomocou externých zdrojov, jedná sa o tzv. dotácie, či úvery.

Hrubý domáci produkt – sa definuje ako hlavný ukazovateľ výkonnosti ekonomiky každej krajiny, vyjadruje sa v peňažných hodnotách a za určité časové obdobie zvyčajne jeden rok.

Interné zdroje financovania – Sivák (2005, s.203) uvádza, že interné zdroje financovania sú také zdroje, ktoré pochádzajú z vlastných finančných zdrojov subjektu.

Kohézny fond – Fiala (2003) bol zriadený na poskytovanie finančnej pomoci v oblasti životného prostredia a dopravnej infraštruktúry. Finančná pomoc je určená len členským štátom, ktorých HDP na obyvateľa je menší ako 90% priemeru Spoločenstva. Zámer je znížiť disparity medzi ekonomikami členských štátov.

Konkurencieschopnosť – Vida (2009) uvádza, že pod pojmom konkurencieschopnosť sa rozumie schopnosť spoločností odvetví, regiónov, národov a nadnárodných celkov generovať relatívne vysoké úrovne príjmov z výrobných faktorov, ale aj ich využitie na udržateľnej úrovni v súčasnom konkurenčnom prostredí.

Národný strategický referenčný rámec – Portál NSRR (2007) uvádza, že ide o dokument predkladaný každým štátom, ktorý predstavuje referenčný nástroj na prípravu programovania fondov, určuje prepojenie medzi prioritami Spoločenstva a Národným programom reforiem.

Operačný program - dokument schválený Komisiou na implementáciu Rámca podpory Spoločenstva. Pozostáva z ucelenej skupiny priorít, ktoré obsahujú viacročné opatrenia a

ktoré sa môžu implementovať v rámci jedného, alebo viacerých štrukturálnych fondov, z jedného alebo z viacerých existujúcich finančných nástrojov. Integrovaný operačný program je taký, ktorý je financovaný z viacej než jedného štrukturálneho fondu.

Platobná jednotka – portál výskumná agentúra (2019) uvádza, že organizačná zložka ústredného orgánu štátnej správy alebo iná právnická osoba zodpovedná za prevod prostriedkov zo štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie prijímateľovi na základe vykonania predbežnej finančnej kontroly pred platbou prijímateľovi. Platobnú jednotku určuje vláda v súlade s osobitným predpisom. Vo vzťahu k Štátnej pokladnici vystupuje platobná jednotka v mene príslušného ministerstva ako vnútorná organizačná jednotka klienta Štátnej pokladnice.

Pomoc „de minimis“ – Európska únia (2019) uvádza, že sa jedná o pomoc poskytnutú jedinému podniku, ktorá neprekročí súhrnne 200 000 € počas troch fiškálnych rokov. Poskytnutie tejto pomoci je v rámci právnych predpisov EÚ.

Programové obdobie – konkrétne sa jedná o sedemročný cyklus v ktorom Európska únia realizuje svoje regionálne a štrukturálne politiky, v každom cykle sa spracovávajú nové dokumenty jednotlivých krajín súvisiace s požiadavkami Európskej únie.

Refundácia – Európska únia (2019) uvádza, že sa tento pojem môže definovať ako poskytnutie finančných prostriedkov prijímateľovi na základe zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku o schválení žiadosti o nenávratný finančný príspevok za zdroje EÚ a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie. Prijímateľovi sú v rámci globálneho grantu poskytnuté finančné prostriedky sprostredkovateľským orgánom pre globálny grant.

Regionálna politika – Balko (2004) uvádza, že Regionálna politika je zameraná na ovplyvňovanie hospodárskych procesov pomocou verejného sektora a tiež sa snaží o podporu atraktivity regiónu prostredníctvom posilnenia pozitívnych externých vplyvov. Regionálny rozvoj je diferencovaný z hľadiska úrovne a na základe pôsobenia vplyvov či už subjektívnych alebo objektívnych. Výsledkom pôsobenia sa stávajú rozdiely vo vývoji regiónov.

Riadiaci orgán – Európska únia (2019) uvádza, že riadiaci orgán môže byť národného, regionálneho alebo miestneho charakteru. Jedná sa o orgán verejnej správy určený členským štátom, ktorý je určený na realizáciu programu a zodpovedá za riadenie

programu v súlade so zásadou riadneho finančného hospodárenia. V podmienkach SR určuje riadiaci orgán vláda SR.

Viacročný finančný rámec – Rada Európskej únie (2019) uvádza, že viacročný finančný rámec je dlhodobým rozpočtom Európskej únie. Stanovujú sa v ňom limity pre výdavky Európskej únie, a to celkovo, ako aj v jednotlivých oblastiach činnosti. Jedná sa o obdobie najmenej piatich rokov. Posledný viacročný finančný rámec sa zvyčajne vzťahoval na sedem rokov. Cieľom viacročného finančného rámca je uľahčiť prijímanie ročného rozpočtu EÚ, skoordinať výdavky EÚ spolu s jej politickými prioritami, zaobstarat' rozpočtovú disciplínu EÚ a zvýšiť schopnosť predvídania potreby finančných prostriedkov EÚ.

Príloha 2 Alokácia finančných prostriedkov operačných programov v riešenom programovom období

V nasledujúcej tabuľke sú zaznamenané konkrétne finančné čiastky, ktoré boli pridelené operačnému programu v rámci riešeného programového obdobia 2014 – 2020.

Porad. číslo	Operačný program	Riadiaci orgán	Pridelené financie [€]
1.	Efektívna verejná správa	MV SR	278 449 284
2.	Integrovaná infraštruktúra	MDVRR SR	3 966 645 373
3.	Integrovaný regionálny operačný program	MPRV SR	1 754 490 415
4.	Kvalita životného prostredia	MŽP SR	3 137 900 110
5.	Ľudské zdroje	MPSVR SR	2 204 983 517
6.	Program rozvoja vidieka	MPRV SR	1 545 272 844
7.	Rybné hospodárstvo	MPRV SR	15 785 000
8.	Technická pomoc	ÚV SR	159 071 912
9.	Výskum a inovácie	MŠVVAŠ SR	2 266 776 537
SPOLU			15 329 374 992 €

Tabuľka 4 Alokácia financií operačných programov pre programové obdobie 2014-2020

Zdroj: Centire (2015)

Z Tabuľky 4 vyplýva, že operačný program integrovanej infraštruktúry má pridelený najvyšší obnos finančných prostriedkov a zasa operačný program rybného hospodárstva dodržal najnižšiu čiastku. Okrem operačného programu integrovanej infraštruktúry sú v popredí financovania operačné programy ľudských zdrojov, kvality životného prostredia, výskumu a inovácií a integrovaný regionálny operačný program.

Príloha 3 Finančné prostriedky pridelených pre OP PO 2014 – 2020 a ich zdroje financovania

Nasledujúca tabuľka je prehľadom toho, aká výška financií bola pridelená jednotlivým operačným programom v aktuálnom programovom období a taktiež sú v tabuľkách uvádzané zdroje, od ktorých financie pochádzajú. Najčastejšie sa jedná o financovanie z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Národné spolufinancovanie alebo Kohézny fond. V rámci niektorých programov sú aj ďalšie možnosti, avšak tieto sú najviac využívané.

Integrovaný regionálny operačný program		2 122 886 242 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	1 754 490 415 €
	Národné spolufinancovanie	368 395 827 €
Operačný program Integrovaná infraštruktúra		4 666 641 621 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	1 659 506 207 €
	Národné spolufinancovanie	699 996 248 €
	Kohézny fond	2 307 139 166 €
Operačný program Kvalita životného prostredia		3 885 811 623 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	1 276 787 849 €
	Národné spolufinancovanie	747 911 513 €
	Kohézny fond	1 861 112 261 €
Operačný program Ľudské zdroje		2 628 533 420 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	243 662 462 €
	Štátny rozpočet SR	423 549 903 €
Program rozvoja vidieka 2014-2020		2 099 199 696 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka	1 559 691 844 €
	Štátny rozpočet SR	539 507 852 €

Tabuľka 5 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre operačné programy a ich zdroje financovania

Príloha 4 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre programy cezhraničnej spolupráce a ich zdroje financovania

Tabuľka slúži ako prehľad pridelených financií v rámci jednotlivých programov cezhraničnej spolupráce. Tieto programy sú súčasťou aktuálneho programového obdobia. Tabuľka taktiež ďalej obsahuje zdroje financovania a aj výška sumy, ktorú im konkrétny zdroj pridelil.

Program spolupráce Interreg V-A SR a CZ		106 046 429 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	90 139 463 €
	Národné spolufinancovanie	15 906 966 €
Program spolupráce Interreg V-A SR a HU		183 206 694 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	155 808 987 €
	Národné spolufinancovanie	27 495 707 €
Program spolupráce Interreg V-A SR a PL		182 339 676 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	154 988 725 €
	Národné spolufinancovanie	27 350 953 €
Program spolupráce Interreg V-A SR a AT		89 285 509 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	75 892 681 €
	Národné spolufinancovanie	13 392 828 €
Program ENI CBC HUSKROUA		81 347 200 €
Z toho sa jedná o financie	Európsky fond regionálneho rozvoja	73 952 000 €
	Národné spolufinancovanie	7 395 200 €

Tabuľka 6 Prehľad finančných prostriedkov pridelených pre programy cezhraničnej spolupráce a ich zdroje financovania

Príloha 5 Realizované projekty a financie pridelené v rámci operačných programov

Nižšie uvedené tabuľky zobrazujú rozloženie počtu realizovaných projektov a poskytnutých finančných prostriedkov podľa prioritných osí jednotlivých operačných programov.

1. Integrovaný regionálny operačný program		
Prioritná os	Príspevok únie [€]	Počet projektov
1.1 Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch	55 666 232,71	107
1.2 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám	118 576 934,8	643
1.3 Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch	0	0
1.4 Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie	48 483 266,2	115
1.5 Miestny rozvoj vedený komunitou	0	0
1.6 Technická pomoc	1 118 010,721	15
CELKOVÝ SÚČET	223 844 444,4	880

Tabuľka 7 Integrovaný regionálny operačný program, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie

2. Operačný program Integrovaná infraštruktúra		
Prioritná os	Príspevok únie [€]	Počet projektov
2.1 Železničná infraštruktúra a obnova mobilných prostriedkov	0	0
2.2 Cestná infraštruktúra	0	0
2.3 Verejná osobná doprava	80 862 423,76	2
2.4 Infraštruktúra vodnej dopravy	0	0
2.5 Železničná infraštruktúra (mimo TEN-T CORE)	0	0
2.6 Cestná infraštruktúra (mimo TEN-T CORE)	0	0
2.7 Informačná spoločnosť	2 861 075,578	252
2.8 Technická pomoc	0	0
CELKOVÝ SÚČET	83 723 499,34	254

Tabuľka 8 Operačný program integrovaná infraštruktúra, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie

3. Operačný program Kvalita životného prostredia		
Prioritná os	Príspevok únie [€]	Počet projektov
3.1 Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry	247 380 794	377
3.2 Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami	14 270 075,25	24
3.3 Podpora riadenia rizík, riadenia mimoriadnych udalostí a odolnosti proti mimoriadnym udalostiam ovplyvneným zmenou klímy	716 372,79	4
3. 4 Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch	211 487 744,3	619
CELKOVÝ SÚČET	473 854 986,3	1024

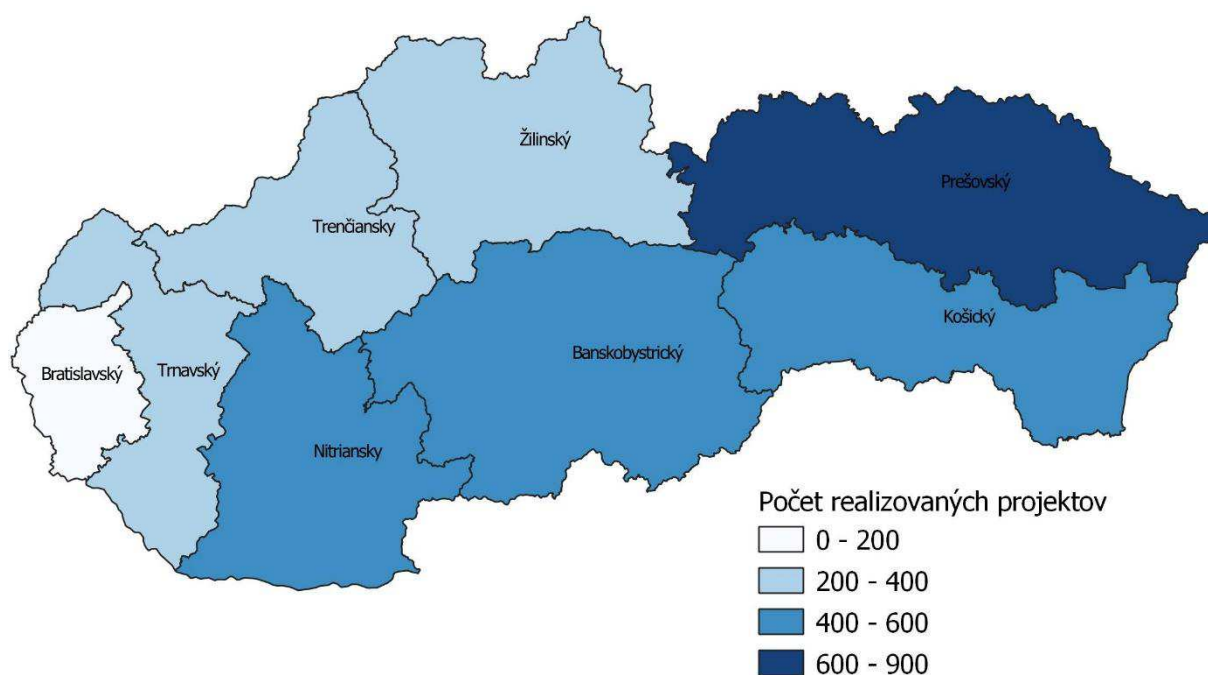
Tabuľka 9 Operačný program kvalita životného prostredia, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie

4. Operačný program Ľudské zdroje		
Prioritná os	Príspevok únie [€]	Počet projektov
4. 1 Vzdelávanie	1 934 174,25	53
4.2 Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí	0	0
4. 3 Zamestnanosť	228 618,92	4
4. 4 Sociálne začlenenie	26 440 438,58	187
4.5 Integrácia marginalizovaných rómskych komunít	35 549 115,74	360
4. 6 Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít	80 215 371,77	382
CELKOVÝ SÚČET	144 367 719,3	986

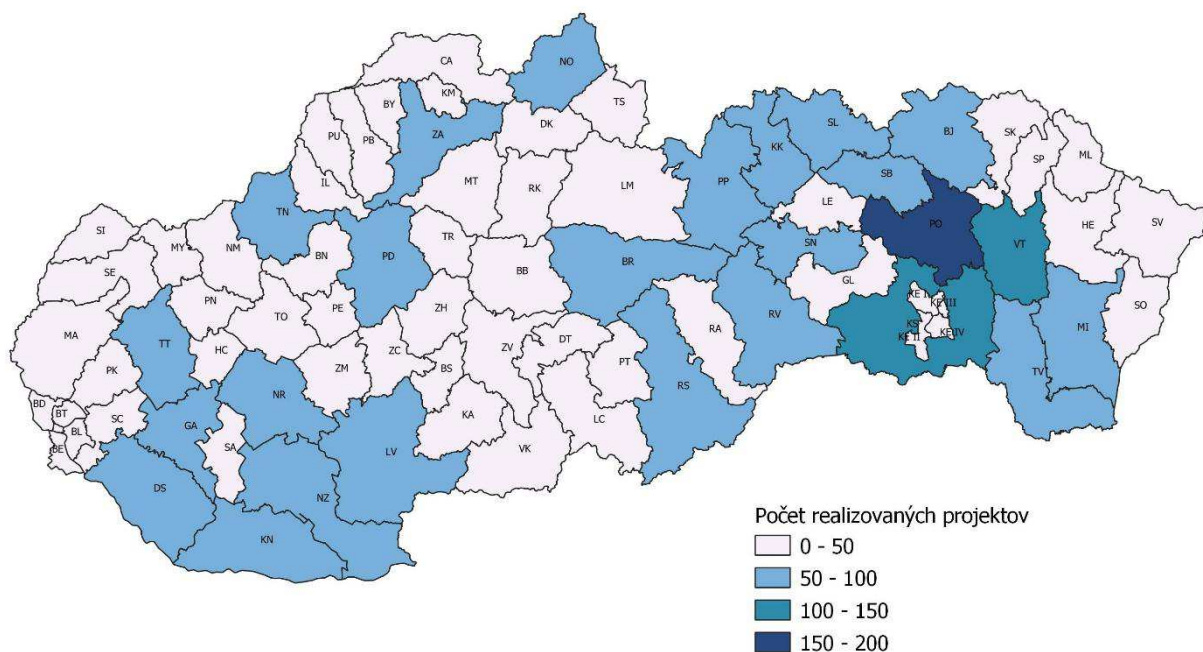
Tabuľka 10 Operačný program ľudské zdroje, projekty realizované v rámci neho a poskytnuté finančné príspevky od Európskej únie

Príloha 6 Mapy zaznamenávajúce počet realizovaných projektov v rámci samosprávnych krajov a v rámci okresov

Príloha predstavuje dva mapové podklady, pričom prvý podklad zobrazuje počet realizovaných projektov v rámci jednotlivých slovenských samosprávnych krajov. Z podkladu vyplýva, že najviac projektov bolo za riešené programové obdobie realizovaných v rámci Prešovského samosprávneho kraja a najnižší počet realizovaných projektov je zaznamenaný v Bratislavskom samosprávnom kraji. Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj a Žilinský samosprávny kraj zaznamenali druhé najnižšie zastúpenie v počte realizovaných projektov v rámci Programového obdobia 2014 – 2020. kraje južného Slovenska – Nitriansky samosprávny kraj, Banskobystrický samosprávny kraj a Košický samosprávny kraj realizovali po Prešovskom kraji najvyšší počet projektov za dané Programové obdobie 2014 – 2020.

Obrázok 5 Realizované projekty v rámci Programového obdobia 2014 – 2020 v jednotlivých samosprávnych krajoch Slovenska

Obrázok 6 Realizované projekty v rámci Programového obdobia 2014 – 2020 v jednotlivých okresoch Slovenska

Druhý mapový podklad zaznamenáva početné zastúpenie realizovaných projektov v rámci jednotlivých okresov Slovenska. Tieto projekty boli realizované vďaka podpore poskytnutej zo strany Európskej únie. Z mapy možno vyčítať, že najviac realizovaných projektov bolo v rámci Východného Slovenska, konkrétne v okrese Prešov. Za ním nasledovali okresy Vranov nad Topľou a Košice a okolie.

Príloha 7 Prehľad príspevkov poskytnutých od Európskej únie v rámci slovenských okresov

Tabuľka 1 je v našom prípade veľmi dôležitá kvôli hodnote príspevku na 1 obyvateľa v jednotlivých okresoch. Ide o smerodajný údaj, ktorý poukazuje na rozdielnosť v čerpaní finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ medzi jednotlivými okresmi. V prvom stĺpci sú zaznamenané slovenské okresy (celkovo 74 okresov) v druhom stĺpci je zaznamenaná výška príspevku od Európskej únie celkovo pre daný okres. Tretí stĺpec predstavuje počet obyvateľov daného okresu a v poslednom štvrtom stĺpci je zaznamenaná hodnota výšky príspevku od EÚ na obyvateľa v rámci daného okresu.

	OKRES	PRÍSPEVOK ÚNIE (€)	POČET OBYVATEĽOV	PRÍSPEVOK/ 1 OBYVATEĽA (€)
1.	Medzilaborce	2712465	11896	228,015
2.	Turčianske Teplice	581670,7	15888	36,611
3.	Banská Štiavnica	694524	16103	43,13
4.	Stropkov	4314200	20622	209,204
5.	Poltár	4445327	21545	206,328
6.	Krupina	5533555	22225	248,979
7.	Sobrance	4134977	22849	180,97
8.	Žarnovica	3273799	26193	124,988
9.	Myjava	8413992	26456	318,037
10.	Košice III	20515479	28810	712,096
11.	Bytča	3519132	30869	114,002
12.	Gelnica	5774154	31842	181,338
13.	Detva	4996254	32135	155,477
14.	Svidník	6324616	32644	193,745
15.	Kysucké Nové Mesto	4922031	32938	149,433
16.	Levoča	7869734	33696	233,551
17.	Tvrdošín	4245833	36157	117,428
18.	Snina	1773807	36358	48,787

19.	Bánovce nad Bebravou	2064350	36379	56,746
20.	Dolný Kubín	3665805	39496	92,815
21.	Revúca	5700728	39736	143,465
22.	Zlaté Moravce	3626991	40633	89,262
23.	Veľký Krtíš	6675898	43683	152,826
24.	Púchov	5497890	44371	123,907
25.	Hlohovec	6061977	45082	134,466
26.	Partizánske	2523652	45704	55,217
27.	Žiar nad Hronom	6428514	46991	136,803
28.	Skalica	4406854	47131	93,502
29.	Šaľa	8390914	51802	161,981
30.	Stará Ľubovňa	10753562	53949	199,328
31.	Ružomberok	8074970	56747	142,298
32.	Ilava	7109520	59300	119,891
33.	Košice IV	21440056	60109	356,686
34.	Sabinov	13470027	60378	223,095
35.	Senica	4620404	60473	76,404
36.	Brezno	43868997	61630	711,812
37.	Humenné	7874685	62198	126,607
38.	Rožňava	12305375	62286	197,562
39.	Námestovo	21508568	62448	344,424
40.	Považská Bystrica	7102511	62526	113,593
41.	Nové Mesto nad Váhom	21778975	62532	348,285
42.	Piešťany	8033858	62879	127,767
43.	Pezinok	2739036	64697	42,336
44.	Košice I	20756750	67542	307,316
45.	Zvolen	8964237	68832	130,234
46.	Topoľčany	18276823	70316	259,924

47.	Liptovský Mikuláš	10013017	72305	138,483
48.	Lučenec	6425056	73590	87,309
49.	Malacky	4630555	73985	62,588
50.	Kežmarok	15890968	74937	212,058
51.	Bardejov	20366246	77777	261,854
52.	Vranov nad Topľou	22446757	80692	278,178
53.	Košice II	21615895	82296	262,66
54.	Rimavská Sobota	9284696	84270	110,178
55.	Senec	4354036	88052	49,448
56.	Čadca	12546728	90208	139,087
57.	Galanta	21588158	94005	229,649
58.	Martin	5578347	96505	57,804
59.	Spišská Nová Ves	13791280	99652	138,394
60.	Komárno	49993137	101923	490,499
61.	Poprad	18546193	104837	176,905
62.	Trebišov	14954351	105411	141,867
63.	Michalovce	16566083	110662	149,7
64.	Banská Bystrica	12368442	110941	111,487
65.	Levice	29520146	111125	265,648
66.	Trenčín	17386377	114376	152,011
67.	Dunajská Streda	42100720	121891	345,396
68.	Košice okolie	25640221	128955	198,831
69.	Trnava	14183957	132130	107,349
70.	Prievidza	19704295	134238	146,786
71.	Nové Zámky	20496333	139432	146,999
72.	Žilina	16911664	157807	107,167
73.	Nitra	25836255	161441	160,035
74.	Prešov	45283256	175038	258,705

Tabuľka 11 Finančné príspevky od Európskej únie v rámci slovenských okresov